Leto LXXII, št. 257

Poštnina plačana v gotovini. — Die Postgebühr bar bezahlt.

Preis - Cena L 1

Uredništvo · uprava: Ljubljana, Kopitarjeva 6. Telefon 23-61—23-64. Mesečna naročnina 25 lir, za inozemstvo 40 lir. — Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.394 za inserate. Izključno zastopstvo za oglase iz Italije in inozemstva: UPI S. A. Milano. Rokopisov ne vračamo.

Naročite se čimprej na »SLOVENČEV KOLEDAR« da ne boste ostali brez njega!

SLOVENEC

NOVEMBER-1944

9

ČETRTEK

USA-Kräftegruppe südöstlich Stolberg vernichtet

Kommerscheidt zurückerobert — Feindliche Vorstösse im Etruskischen Apennin aufgefangen — Beschuss des Grossraumes von London durch »V 2« verstärkt — Die Aufstandsbewegung in der Slowakei zusammengebrochen

Aus dem Führerhauptquartier, 8. November. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Nachdem seit dem 15. Juni der Grossraum von London mit nur kurzer Unterbrechung und in wechselnder Stärke unter dem Feuer der »V 1« liegt, wird dieser Beschuss seit einigen Wochen durch den Einsatz eines noch weit wirksameren Sprengkörpers, der »V 2«, verstärkt.

An der Nordspitze von Walcheren behaupteten sich die eigenen Stützpunkte auch gestern gegen den von Westen und Osten angreifenden Feind. Der Brückenkopf Moerdijk wurde in harten Kämpfen gegen starke Panzerangriffe gehalten. Unsere Artillerie bekämpfte wirksam feindliche Ansammlungen und anhaltende Bewegungen im Raum von Nimwegen und östlich Helmond.

Panzer und Grenadiere vernichteten südöstlich Stolberg die dort abgeschnittene nordamerikanische Kräftegruppe und eroberten nach schweren Kämpfen den Ort Kommerscheidt trotz erbitterter Gegenwehr zurück. 15 nordamerikanische Panzer wurden dabei abgeschossen, zwei erbeutet, über 300 Gefangene eingebracht.

Nach starker Artillerievorbereitung trat der Feind in den frühen Morgenstunden zwischen Pont a Mousson und Chateau Salins zu dem dort erwarteten Grossangriff an. Schwere Kämpfe sind entbrannt.

Eigene Stosstrupps stiessen südlich und südöstlich Chateau Salins und an der Nordostecke des Parroy-Waldes tief in die feindlichen Stellungen vor, sprengten 25 Bunker und kehrten mit Gefangenen und umfangreicher Beute in die eigenen Linien zurück.

Im Etruskischen Apennin wurden feindliche Vorstösse in dem Frontbogen nördlich Rocca S. Casciano in der Tiefe des Hauptkampffeldes von der dort kämpfenden Infanteriedivision aufgefangen.

Von der Balkanfront wird weiterhin lebhafte Kampftätigkeit ohne wesentliche Veränderung der Lage gemeldet. Im Tal der südlichen Morawa scheiterten stärkere Angriffe der Bulgaren.

In der Ägäis versenkte ein eigenes Torpedoboot ein Unterseeboot des Feindes.

Vor Budapest und nördlich der Bahnlinie Czegled—Szolnok wiesen unsere Panzer und Grenadiere starke Angriffe der Bolschewisten ab. Durch Gegenangriffe wurden die Sowjets aus mehreren Ortschaften geworfen.

An der mittleren Theiss stehen deutsche und ungarische Verbände in harten Kämpfen mit stärkeren feindlichen Angriffsgruppen. Schlachtflieger führten bei Tag und Nacht wirksame Angriffe gegen den sowjetischen Nachschub.

Im ostpreussischen Grenzgebiet kam es nur zu örtlichen Kämpfen.

Die Wucht der bolschewistischen Angriffe gegen unsere Nordfront hat gestern auch im Raum von Autz nachgelassen. Wo der Feind weiter angriff, wurde er, zum Teil in Gegenstössen, geworfen. Damit ist der von den Sowjets erstrebte Durchbruch in Kurland gescheitert. In zwölftägiger erbitterter Abwehrschlacht haben unsere Divisionen dem Ansturm überlegener bolschewistischer Kräfte standgehalten und dabei einen grossen Teil der sowjetischen Angriffsverbände, vor allem der eingesetzten Panzertruppen, zerschlagen. Vom 26. Oktober bis 7. November wurden 602 feindliche Panzer vernichtet, 239 sowjetische Flugzeuge über dem Kampfraum abgeschossen, davon 110 durch Flakartillerie der Luftwaffe.

In Finnland kam es nordwestlich Ivalo und westlich des Varanger-Fjords zu örtlichen Gefechten mit Finnen und Bolschewisten.

Bei Angriffen nordamerikanischer Terrorflieger auf das südliche Reichsgebiet wurden durch Flakartillerie der Luftwaffe 7 viermotorige Bomber zum Absturz gebracht. In den Wohngebieten von Marburg an der Drau und Wien entstanden geringe Gebäudeschäden.

*

Das Oberkommando der Wehrmacht gibt ferner bekannt:

Die organisierte Aufstandsbewegung in der Slowakei ist zusammengebrochen und zerschlagen.

In schwierigen, über zwei Monate andauernden Wald- und Gebirgskämpfen haben Truppen der Waffen-SS und des Heeres unter Führung der SS-Obergruppenführer und Generale der Waffen-SS Berger und Höfle die West- und Mittelslowakei von einem unter bolschewistischer und tschechoslowakischer Führung stehenden hinterhältigen Feind und seinen Mitläufern gesäubert. General Viest, Mitglied der Londoner Emigrantenregierung und Befehlshaber der sogenannten tschechoslowakischen Nationalarmee, und sein Stabschef wurden gefangen genommen.

Der Versuch, unserer Ostfront in den Rücken zu fallen, hat die Aufständischen über 4000 Tote und dazu mehr als 15.000 Gefangene gekostet. Nach vorläufigen Feststellungen wurden zwei Panzerzüge, 267 Flugzeuge, 104 Panzer, 309 Geschütze und die gesamten Vorräte der Aufständischen erbeutet. Die vollständige Säuberung des Landes von den restlichen Bandengruppen wird fortgesetzt.

Ameriška skupina uničena jugovzhodno od Stolberga

Kommerscheidt ponovno zavzet — Sovražnikovi sunki prestreženi v etruščanskih Apeninih — Obstreljevanje področja Velikega Londona ojačeno z »V 2« — Uporniški pokret na Slovaškem zrušen

Führerjev glavni stan, 8. novembra. DNB. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil javlja:

Obstreljevanje londonskega velepodročja, ki leži že od 15. junija z malimi presledki pod različno močnim ognjem »V 1«, smo ojačili zadnje tedne z uporabo še mnogo uspešnejšega razstrelilnega sredstva »V 2«.

Na severnem koncu Walcherena so lastna oporišča tudi včeraj zdržala sovražne napade z zahoda in vzhoda. Premostje pri Moerdijku smo obdržali v hudih bojih kljub močnim oklepniškim napadom. Naše topništvo je uspešno obstreljevalo sovražna zbirališča in njegova stalna premikanja na nijmegenskem področju in vzhodno od Helmonda.

Oklepniki in grenadirji so uničili jugovzhodno od Stolberga tamkaj odrezano severnoameriško skupino ter kljub ogorčeni obrambi po težkih bojih zavzeli kraj Kommerscheidt. Pri tem smo uničili 15 severnoameriških oklepnikov, zaplenili dva ter privedli preko 300 ujetnikov.

Po težki topniški pripravi je pričel sovražnik v zgodnjih jutranjih urah s pričakovanim napadom med Ponta Moussonom in Chateau Salinsom. Razvneli so se težki boji.

Lastne napadalne skupine so vdrle južno in jugovzhodno od Chateau Salinsa ter ob severnovzhodnem robu Parroyjskega gozda globoko v sovražne postojanke, koder so pognale v zrak 25 bunkerjev. Z ujetniki in obsežnim plenom so se vrnile v lastne črte.

V etruščanskih Apeninih so prestregle tamkaj se boreče pehotne divizije sovražne sunke na frontnem loku severno od Rocca S. Cascina v globini glavnega bojišča.

Z balkanskega bojišča poročajo še nadalje o živahnih spopadih brez bistvene spremembe položaja. V dolini južne Morave so se izjalovili močnejši bolgarski napadi.

V Egejskem morju je potopila naša torpedovka neko sovražno podmornico.

Pred Budimpešto in severno od železnice Czegled - Szolnok so zavrnili naši oklepniki in grenadirji močne boljševiške napade. S protinapadi smo vrgli Sovjete iz več krajev.

Ob srednji Tisi stoje nemški in madžarski oddelki v hudih bojih z močnejšimi sovražnimi napadalnimi skupinami. Borbeni letalci so podnevi in ponoči uspešno napadali sovjetsko oskrbo.

Na vzhodnopruskem obmejnem ozemlju je prišlo le do krajevnih bojev.

Silovitost boljševiških napadov proti našemu severnemu bojišču je popustila včeraj tudi na področju Autza. Kjer je sovražnik še napadal, smo ga deloma s protisunki vrgli nazaj. Tako se je izjalovil prodor, ki so ga nameravali izvesti Sovjeti v Kurlandiji. V 12 dnevni ogorčeni obrambni bitki so vzdržale naše divizije naval mnogo močnejših boljševiških sil ter pri tem razbile velik del sovjetskih napadalnih oddelkov, zlasti napadajočih oklepnikov. Od 26. oktobra do 7. novembra so uničile 602 sovražna oklepnika in sestrelile nad bojiščem 239 sovjetskih letal. 110 izmed njih jih je zbilo protiletalsko topništvo v sestavu letalstva.

Na Finskem je prišlo severozahodno od Ivalo in zahodno od Varangerskega fjorda do krajevnih spopadov s Finci in boljševiki.

Pri napadih severnoameriških strahovalnih letalcev na južno ozemlje Nemčije je sestrelilo protiletalsko topništvo letalstva 7 štirimotornih bombnikov. V stanovanjskih predelih Maribora in Dunaja so bila poslopja nekoliko poškodovana.

Vrhovno poveljstvo oboroženih sil javlja nadalje:

Organizirani uporniški pokret na Slovaškem se je zrušil ter je razbit.

V težkih, nad dva meseca trajajočih bojih po gozdovih in planinah so očistile čete vojaške SS in vojske pod vodstvom SS Obergruppenführerjev in generalov vojaške SS Bergerja in Höfleja pod boljševiškim in češkim vodstvom stoječega sovražnika in njegove pomočnike z zahodne in srednje Slovaške. Ujeli smo generala Viesta, člana londonske emigrantske vlade in poveljnika tako imenovane čehoslovaške narodne armade ter šefa njegovega štaba.

Poskus, da bi udarili vzhodnemu bojišču v hrbet, je stal upornike preko 4000 mrtvih in nad 15.000 ujetih. Po začasnih ugotovitvah smo zaplenili 2 oklepna vlaka, 267 letal, 104 oklepnike, 309 topov in vse uporniške zaloge. Popolno čiščenje preostalih tolovajskih skupin iz dežele se nadaljuje.

V znamenju nemških protinapadov

Berlin, 8. novembra. Boji na žarišču zapadnega in vzhodnega bojišča so bili tudi v ponedeljek v znamenju uspešnih protinapadov nemških čet. Tako na primer boljševiki niso nadaljevali s težkimi napadi na Budimpešto, ker so morali odmakniti močne sile za obrambo proti nemškim oklepnikom, ki so jim prodrli za hrbet, medtem ko so jugovzhodno od Aachena nemški oklepniški grenadirji podvzeli uspešne protisunke iz svoje baze, ki so jo zavzeli prejšnjega dne. Še pomembnejši za celoten položaj pa je bil močan odpor nemških čet na področju izliva Maase. Herojski branilci Walcherena so se ubranili napadov z morja ter istočasno britansko-kanadskih napadov s celine. Na področju izliva Maase so osredotočile nemške čete svoj odpor na mostišča pri Willenstaadu, Moordijku ter severnozapadno od Hertogenboscha. V varstvu teh mostišč so spravile nemške čete na severno obrežje reke tudi težko orožje. Od tamkaj ščitijo te baterije z zapornim ognjem zaščitnice, ki so še ostale v mostiščih. Ko so bile prepeljane baterije in napadalni topovi, so bili pognani v zrak mostovi pri Moordijku, v katere so se tedne zaman zaganjali Britanci in Kanadci. S tem je bil dosežen glavni cilj težkih obrambnih bojev. Kljub visokim sovražnim izgubam, — oklepniške izgube znašajo približno 4 britanske oklepniške divizije — so se izjalovili vsi probojni poskusi Angloamerikancev in njihovih pomožnih narodov. Da je kljub tem trem velikim bitkam ostala nemška bojna moč nezmanjšana, je razvidno iz velikih izgub, ki jih imajo stalno napadalci, tako jugovzhodno od Helmonda, kjer so Britanci napadali nemško mostišče ob prekopu Deurne ter na vdornem področju Germetera, kjer so nemške čete v težkem boju za Vossenack napredovale ob severnem robu gozda pri Ruhlertu. Izmed 39 oklepnikov in oklepniških izvidniških voz, ki so jih v ponedeljek uničile ali zaplenile nemške čete, jih odpade 18 samo na odsek pri Vossenacku.

V srednji Italiji si Angloamerikanci še vedno niso opomogli od težkih izgub, ki so jih utrpeli v prejšnjih gorskih bojih. Kljub izboljšanju vremena se omejujejo nadalje na brezpomembne krajevne sunke.

Na **Balkanu** so premestili Bolgari, ki so napadali nemške zaporne postojanke zapadno od Vardarja in Setnice, svoje glavne napade zopet v dolino Strumice. Tam so ponovno, toda zopet brezuspešno skušali zadeti v bok nemške zaščitnice v severni Macedoniji. Nadaljnje napade so izvedli na višinah severnovzhodno in južno od Kumanova, da bi razbili nemške zaporne postojanke vzhodno od Skoplja ter da bi lahko neovirano obšli 2000 metrov visoko pogorje Kopaonik v smeri proti dolini Setnice. V nadaljnjih trdih bojih ob južnem robu pogorja so uničile nemške čete več bolgarskih oklepnikov ter zajele številne ujetnike.

Na Madžarskem so dovedli dosedanji obrambni boji in predvsem bočni napad nemških oklepnikov do razbremenitve položaja južno od Budimpešte. Boljševiki niso nadaljevali s svojimi napadi niti ob mostišču pri Dunaföldvarju, niti ob zapornih postojankah južno od Vecsesa. Tu se dogaja slično kot se je dogajalo pri Varšavi, kjer se je zrušila boljševiška ofenziva zaradi močnih nemških bočnih napadov tik pred ciljem. Nemške čete so izrabile popuščanje sovražnega pritiska za odstranitev starejših krajevnih vdornih mest. S tem, da je bila zaustavljena sovjetska ofenziva proti Budimpešti, je postala velika cesta od Vecsesa proti Szolnoku glavna os bitke na Madžarskem.

Med Szolnokom in prelazom Dukla so boji zopet oživeli. Ob Tisi so vrgle nemške čete v gosti jutranji megli sovražne izvidniške skupine, ki so prekoračile reko, zopet nazaj. Ob vzhodno slovaški meji so odstranili nemški lovci s ponovnim zavzetjem dveh višin neko sovražno vdorno mesto. Jugozapadno od prelaza Dukle, kjer so boljševiki na 4 kilometerski bojni črti 15 krat napadli, so grenadirji s podporo topništva odbili vse sovražnikove sunke. Pod vtisom visokih izgub je popustilo tudi boljševiško napadalno delovanje v Kurlandiji.

Moskva še vedno napada Iran

Stockholm, 7. nov. Agencija »Tass« prinaša še vedno mnogo poročil o dogodkih v Iranu. Saidovi vladi vedno znova očita, da cenzurira govore zavezniških državnikov, da odpravlja prepovedi protisovjetskih listov in da je profašistično usmerjena. Said sam je po teh poročilih baje naročil osebam iz svoje okolice, naj pišejo članke proti Sovjetski zvezi. List »Osvobodilne fronte«, pokreta, ki ga je ustvarila Moskva proti vladi, zahteva, naj Said in njegova reakcionarna okolica prenehajo z delom, ker predstavljajo nevarnost za Iran in poganjajo deželo v katastrofo.

Stockholm. »United Press« javlja iz Teherana, da je dosegla politična napetost v Teheranu zaradi sovjetskega pritiska v zadnjih dneh svoj višek. Vlada se posvetuje podnevi in ponoči. Dnevno se vrše tudi po dve seji parlamenta.

Zopet vprašanje Dardanel

Stockholm. Po poročilu »Associated Pressa« iz dobro poučenih britanskih krogov so se baje sedaj v Ankari pričeli razgovori o prevozu skozi Dardanell. Poročilo pravi, da Turčija ni nenaklonjena bivšim sovjetskim minimalnim zahtevam po demilitarizaciji Dardanel, toda nove moskovske težnje so mnogo večje. Sovjeti ne zahtevajo le prevoza iz Črnega v Sredozemsko morje, temveč so sprožili tudi vprašanje o ustanovitvi male države ob Dardanelah, ki bi bila pod mednarodnim nadzorstvom. Zastopnik angleškega zunanjega ministrstva je baje na vprašanje izjavil, da o razgovorih glede Dardanel ne ve ničesar.

»Times« o sovjetski zunanji politiki

Bern, 7. nov. Po poročilu agencije »Exchange« objavlja »Times« značilen članek o zunanji politiki Sovjetske zveze, ki skuša še enkrat izrecno opravičiti angloameriško izročitev Evrope boljševizmu. List izjavlja, da se ozira Sovjetska zveza zgolj na lastno varnost, prav tako, kot imata Anglija na Nizozemskem, v Belgiji in v Suezu ali Združene države v Srednji Ameriki varnostne interese, ki ne trpe nikakega vmešavanja. Bilo bi neprimerno, ako bi kdo od Kremlja zahteval, da se odpove vsem pravicam in ako bi v njih videl znak agresivne politike. Niti Sovjeti niti Anglija nimajo nikakih ambicij glede obladovanja kontinenta. Britanski in sovjetski interesi so popolnoma isti.

Bern. V Lausanni je umrl bivši francoski minister Jean Henessy. Star je bil 70 let.

An der Adriafront — Eine Sperrgruppe macht die Hafenanlagen für den Feind unbrauchbar — Z jadranskega bojišča. — Neka skupina uničuje pristaniške naprave pred sovražnikom

PK. Atlantic Bilderdienst

V slepi ulici

Če si podrobneje ogledamo angleško zunanjo politiko, se ne moremo ubraniti vtisa, da je na vseh straneh polna napetosti, razočaranj in porazov. Ne vemo sicer prav nič ali zelo malo, kaj se dogaja za tajnimi mednarodnimi zunanjepolitičnimi zavesami, vendar pa lahko dovolj jasno presojamo medzavezniški zunanjepolitični položaj po zunanjih učinkih. Ti pa so za Anglijo precej porazni.

Zelo poučno je vprašanje Poljske. Anglija se je spočetka močno zavzemala za londonske begunske Poljake, ki imajo po njenem mnenju nedvomno večino med poljskim ljudstvom. Po načelih demokracije, na katero se anglosovjetski tabor stalno sklicuje, bi morali zavezniki izvajati edino dosledni zaključek in polnopravno priznati londonske Poljake. To pa ne gre v račun Moskvi, ki ima s Poljsko svoje namene. Zaradi tega so morala pasti v vodo vsa navidezno lepa načela Atlantske listine o samoodločbi narodov in Anglija je morala ugoditi Sovjetom, pustiti na cedilu londonske Poljake in s tem vzeti nase »trajno sramoto za čast in prestiž Velike Britanije«, kakor piše portugalsko časopisje v zvezi s to zadevo.

Drugo veliko razočaranje pomeni za Anglijo Balkan. Po izpovedih nekaterih preveč zgovornih ameriških časnikarjev je bilo sklenjeno na konferenci v Teheranu, da angleške in ameriške čete ne smejo stopiti na Balkan prej, dokler tudi rdeča armada ne bo dosegla Balkana. Sovjeti naj bi zasedli Romunijo in Bolgarijo, Angleži pa Grčijo in bivšo Jugoslavijo. Toda čete generala Wilsona so stopile na grška tla šele takrat, ko so imeli Sovjeti že zasedeno večino Bolgarije in Romunije. Prišle so prepozno, da bi mogle prehiteti sovjetski sunek v bivšo Jugoslavijo in tako rešiti angleško »vplivno sfero« na zahodnem Balkanu. Kot lahko sedaj naknadno iz dogodkov samih spoznamo, tudi Churchillov obisk v Moskvi v tem pogledu ni nič dosegel, saj je moral Churchill pristati na neko »skupno politiko« v tem prostoru, kar po naše pomeni, da se Stalin ne mara držati niti teheranskih sklepov, marveč ustvarja s svojimi dovršenimi dejstvi vedno nove položaje, seveda takšne, kot si jih sam želi. Na severu Sovjeti že popolnoma vladajo v baltskih državah, vzpostavili so svojo oblast na Finskem in stegujejo svojo roko že v Skandinavijo na Norveško, ki naj bi prvotno tudi spadala pod angleško vplivno sfero.

Takšen je položaj v vzhodni in jugovzhodni Evropi. Na zahodu je položaj nekoliko drugačen, vendar pa tudi ni prav nič rožnat za angleško zunanjo politiko. Če se v Londonu sklanjajo nad röntgensko sliko zahodne Evrope, vidijo na njej številne in velike rdeče madeže. V Bonomijevi Italiji neomejeno deluje moskovski eksponent Togliatti, ki temeljito izrablja sedanjo politično zmedo in gospodarsko-socialno stisko ter uvaja sovjetsko roko na Apeninski polotok. V Franciji se mora De Gaulle na vse kriplje boriti z rdečimi makiji, katerim so Angleži prej na njegovo prošnjo z letali dovažali orožje in ga hočejo zdaj imeti nazaj, toda makiji ga, zanašajoč se na pomoč Moskve, nočejo dati iz rok. Moskva vedno rohni tudi proti Španiji, Portugalski, Švedski in Švici, v katere hoče zanesti notranjepolitične nemire. Angleška tolažba, češ da Sovjeti nočejo priključiti k svoji zvezi nobene »osvobojenih« ali premaganih držav ter da ne nameravajo v teh državah uvesti komunističnega socialnogospodarskega reda, je zelo jalova. Cilj komunizma, h kateremu se Stalin brezpogojno priznava, je bil in ostane: svetovna revolucija. Vse, kar Stalin sedaj dela, je le postopno in previdno izvajanje tega načrta. Ko bo končana ta etapa, se Stalin tudi pred sedanjimi anglosaškimi zavezniki ne bo ustavil, marveč jih bo skušal neusmiljeno pomandrati.

Tako je angleška zunanja politika zajadrala v slepo ulico, iz katere ne more najti pravega izhoda, zlasti ker na drugi strani tudi Združene države z zanimanjem gledajo na nekatere dele angleškega imperija.

Najhujši skrunilec kulture vseh časov

K Stalinovemu govoru ob obletnici revolucije

Berlin, 8. nov. Zasramovanje resničnosti je, če je izjavil Stalin v svojem govoru ob 27. obletnici boljševiške revolucije, da je boljševizem »rešil evropsko civilizacijo«. Za zavrnitev te nesramne trditve niso potrebne posebne priče. Ves svet lahko dokaže, da se vleče za boljševizmom, ki je pred 27 leti zavladal v Rusiji, brezkončna krvava sled. Milijoni, ki so bili umorjeni, izstradani ali ki so prišli ob življenje zaradi strela v tilnik od Čeke, GPU-ja ali kakor se danes imenuje ta morilska komisija, NKWD, so žrtve tega brutalnega morilskega režima, ki mu ni sličnega v zgodovini. Nihče ne bo nikdar zvedel, koliko milijonov ljudi je umrlo na širokem področju Sovjetske zveze od lakote. Slovaški državni predsednik dr. Tiso je govoril o petih milijonih, ki so umrli zaradi lakote v l. 1935 samo v bogati Ukrajini in to število gotovo ni premajhno.

Tako kot je prelil boljševizem v lastni deželi potoke krvi ter je do danes brezobzirno iztrebil in likvidiral tiste, ki so mu stali na poti, tako je ravnal tudi z narodi, ki so postali njegova žrtev. Ko so vdrle Stalinove horde leta 1940 v baltiške dežele, se je pričel divji lov na ljudi, ki se je raztezal brez razlike na moške, ženske in otroke. Desettisoči so bili umorjeni, desettisoči pa so odšli kot sužnji v sibirske stepe in nikdar ne bodo več videli svoje domovine. Nam ni treba niti navajati lastnih dokazov, da bi ožigosali živalski morilski sistem boljševikov. Vodilni britanski tednik »The Ninetenth Century and after« je objavil še v avgustu preteklega leta število odvlečenih prebivalcev evropskih vzhodnih držav ter pri tem ugotovil, da je deportiranih najmanj en milijon Poljakov ter da jih je 300.000 izginilo in ti so verjetno postali žrtve NKWD-ja. Iz Estonske so odvlekli boljševiki po podatkih britanskega tednika 60.000 oseb, katerih usoda ni znana. 60.000 mož, 20.000 žena in 7300 otrok so deportirali iz Latvije. Po mnenju angleškega tednika živi od teh mogoče še tretjina. Iz Litve so odvlekli boljševiki 50.000 oseb, tudi njihova usoda ni znana. To so številke, ki najbolj označujejo bestialnost boljševiškega sistema. In o tem sistemu izjavlja Stalin, da je »rešil evropsko civilizacijo«.

Boljševizem se je skušal v preteklih letih vedno prikrivati kot demokratska državna oblika. Dozdevno je razpustil kominterno, ki jo imenujejo v Sovjetski zvezi »generalni štab svetovne revolucije«, navidezno je sklenil tudi mir s pravoslavno cerkvijo. Toda ko so vdrle boljševiške armade zopet v evropski kulturni krog, ko so prišle na Poljsko, ko so napadle baltske države, ko so se jim vrgle v naročje Finska, Bolgarija in Romunija, ker so upale njihove brezčastne in slabe vlade, da bi se lahko na ta način rešile, takrat se je pokazalo, da so boljševiki še vedno »divje živali v človeški podobi«.

Kot volk v ovčji koži je nastopil Stalin ob svojem poslednjem govoru ob obletnici revolucije. Pod masko pobožnjaka je imel govor, ki je bil namenjen onim, ki so sklenili zvezo z boljševizmom, ker so upali, da bi se lahko na ta način rešili. V Londonu in Washingtonu ploskajo Stalinu, poslali so mu vdanostne brzojavke ter mu zagotovili zvestobo. Med častilci ne manjka tudi Churchill. Pri tem pa je dobro opozoriti na to, da je isti Churchill nekoč obtožil boljševizem ter ga ožigosal z najostrejšimi besedami. V zvezi s Stalinovimi besedami o »rešitvi evropske civilizacije« po boljševizmu je treba posebno poklicati v spomin one Churchillove besede, ko je govoril o boljševizmu in civilizaciji.

Leta 1918. je izrazil Churchill v nekem govoru v Dundeeju besede, o katerih gotovo danes noče ničesar več slišati: »Civilizacija je na tem, da izumre na velikih področjih, medtem ko skačejo boljševiki kakor črede divjih živali sredi razvalin mest in trupel svojih žrtev.« To ni bilo edinokrat, da je s takšnimi besedami ožigosal boljševizem. Na nekem drugem mestu je označil »boljševiško tiranijo« kot »najhujšo in najbolj razrušilno ter najbolj ponižujočo tiranijo v zgodovini ter je primerjal boljševiško delovanje z dejanji, »ki bi bila kameni dobi in Hotentotom v Osrednji Afriki v sramoto«. In kar se tiče napredka in civilizacije, je postavil leta 1920. tezo, da se boljševiška teorija »pri vsakem koraku vrača nazaj v mračno preteklost«.

Boljševizem in umor, to sta dve stvari, ki spadata skupaj. Kjer zavlada boljševizem, tam triumfira umor. Treba je spomniti samo na Katyn. kjer so pomorili eno tretjino častniškega zbora bivše poljske vojske. Ta morilski teror so dvignili boljševiki v državni princip, izumili so ga židje ter ga vgradili v državno ustavo. Stalin se drži Leninovih besed, ki je nekoč rekel: »Proletarska država ni nič drugega, kot stroj za potlačenje buržoazije« ali kakor je rekel nekoč v nekem razgovoru: »Ljudi je treba udariti po glavi, in to neusmiljeno«. Milijoni mrtvih, ki jih ima boljševizem na vesti, so bili žrtve te »državne ideje«. »Boljševizem ni politika, ni bolezen, tudi ni vera, pač pa je kuga«, tako se je izrazil nekoč — Churchill v nekem govoru v Spodnji zbornici.

Dovolj je angleških izjav o taktiki in teoriji boljševizma. Svetovno časopisje je imelo čestokrat priložnost razkrinkati boljševizem. Tudi v Ameriki so imeli trde besede za boljševizem, predno so Roosevelt in njegova židovska klika potegnili Ameriko v vojno ter sklenili pakt z židovskim boljševizmom. L. 1939. ni bila nobena posebnost, če so pisali ameriški listi o Stalinu kot o »največjem morilcu, najbolj krvavem tiranu v zgodovini« ter označevali Sovjetsko zvezo kot narod, ki mu vlada »oligarhija zločincev in gangsterjev«. Še v juliju leta 1941. je zapisal list »New York Times«: »Bila bi sramota, če bi morali ameriški vojaki izkazati Stalinu čast kot zavezniku, kajti Stalin je največji skrunilec kulture vseh časov«. Takrat, v letu 1941. je komentiral amer. list »Chicago Dail Tribune« nek Stalinov govor s sledečimi besedami: »Stalin ima brezprimeren rekord v brutalnosti in izdajstvu.«

Ameriški veliki volilni dan

Berlin, 8. nov. Vsaka štiri leta na torek po prvem ponedeljku v novembru voli ameriški narod svojega predsednika. S to volitvijo je združen istočasno velik volilni dan po vseh severnoameriških zveznih državah, kajti istočasno volijo celo vrsto posameznih guvernerjev in visokih uradnikov, predvsem pa obnovijo celotno reprezentančno zbornico in eno tretjino senata. Ves volilni postopek je že zelo zastarel. Vse je zgrajeno na teoretični demokraciji, ki je hotela doseči vso varnost, da bi res odločala ljudska volja. Toda dejansko je, kot je razvidno iz Rooseveltovega delovanja, na razpolago dovolj sredstev in poti, da je zagotovljen diktatorski vpliv predsednika, ki se mu ni treba ozirati na želje naroda in narodnih zastopnikov. Novo izvoljeni predsednik nastopi svojo službo šele 20. januarja, kajti njegova volitev je posredna. Pred 150 leti so namreč potrebovali precej časa, dokler so zbobnali skupaj vse volilne može in dokler so odposlali izid glasovanja v posameznih državah v Washington. Vodilnih mož je prav toliko kot senatorjev in poslancev kongresa skupaj. Ker ima senat 96 članov in kongres 435, je treba torej izvoliti 531 volilnih mož in polovica teh tako zvanih elektoralnih volilnih glasov, namreč točno 266 zagotavlja zmago. Posebna težava pri tem pa je, da štejejo glasove v posameznih državah ter da tukaj zopet odloča enostavna večina. Če ima torej v najbolj obljudeni državi New-York demokrat samo en glas več kot republikanec, potem pripadajo vsi elektoralni glasovi države demokratom, republikanec pa ostane brez glasov. Tako je tudi razumljivo razmerje med glasovi, kot je imel pri poslednjih volitvah Roosevelt 27 milijonov glasov, njegov protikandidat Willkie pa 22 milijonov, elektoralnih glasov pa je imel nato Roosevelt 449, njegov protikandidat pa samo 82. Teoretično je celo možno, da dobi zmagoviti kandidat več glasov kot oni, ki je propadel, samo če ima srečo, da doseže v najbolj obljudenih državah pičlo večino, ki mu nato zagotavlja večino glasov. Volitve obeh zbornic kongresa pa se vršijo neposredno. Vsaka zvezna država ima dva senatorja, medtem ko se določa število poslancev kongresa po številu prebivalstva v dotični državi. Člane kongresa izvolijo vsaki dve leti na novo, senata pa vsaki dve leti samo za eno tretjino, tako da traja službena doba senatorja 8 let. V senatu razpolaga Rooseveltova stranka z 58 glasovi proti 37 republikanskim in enemu progresivnemu. Računajo splošno, da bodo izgubili demokrati precej glasov v prid republikancev, dvomljivo pa je, če bo to izvršeno v toliki meri, da bi lahko republikanci v senatu odstranili demokratično večino. Poslanska zbornica pa sestoja sedaj iz 216 demokratov, 212 republikancev, enega poslanca farmarjev, enega poslanca delavske stranke, 2 neodvisnih in 3 praznih prostorov. Demokrati torej ne razpolagajo z absolutno večino, vendar imajo številčno nadmoč. Tukaj zadostuje že samo mala sprememba, da pridejo v manjšino, s čimer bi bil postavljen demokratski predsednik pred težko nalogo, da bi moral voditi svojo politiko v bodoče z republikansko večino.

Stokholm, 8. nov. Po poslednjem poročilu radia New-York so našteli doslej 9,146.000 glasov za Roosevelta in 7 milijonov 819.000 za Deveya.

Amsterdam, 8. nov. Po nekem poročilu britanske poročevalske službe je Devey uradno priznal ponovno izvolitev Roosevelta.

Amsterdam, 8. nov. Kakor sporoča britanska poročevalska služba, so dosegli demokrati pri volitvah v senat večino, vendar razlika med glasovi še ni znana. Z veliko večino je izvoljen demokratski voditelj iz Kentuckyja, Brakley. Med neizvoljenimi republikanskimi poslanci je tudi Hamilton Fish, eden najzagrizenejših Rooseveltovih nasprotnikov, ki je svoj poraz že priznal.

Amsterdam, 8. nov. Kakor javlja agencija Reuter so našteli ob 3.50 newyorskega časa 15,771.666 glasov za Roosevelta ter 13,594.735 za Deweya.

Vsem sorodnikom in znancem sporočamo, da nas je po dolgi bolezni zapustila naša zlata mama, stara mama in sestra, gospa

Ana Lenarčič

roj. Vrenk

Drago pokojnico bomo položili k večnemu počitku danes, 9. t. m. na farno pokopališče v Tomišlju.

Brest-Ljubljana, 8. nov. 1944.

Žalujoči soprog Jakob; France, Jakob, Jože, Stane, Lado, Anton, sinovi; Ana, Marija, Pavlica, hčerke; sestre, snahe ter ostalo sorodstvo.

Zgodba enega izmed mnogih

Komunistični prisilni mobilizirance s Štajerskega pripoveduje svoje spomine — Več kot 80% komunističnih prisilnih mobilizirancev s Štajerskega nič ne ve, kaj je OF — Štajerci šele na Dolenjskem spoznajo prave komunistične cilje »osvobodilnega« gibanja, zato se v velikih skupinah predajajo domobrancem

Lepo poletno popoldne sem odšel s prijateljem v njegov vinograd. V prijetnem kramljanju so ure hitro minevale, midva sva pa v dobrem razpoloženju skoraj pozabila, da se bo treba vrniti proti domu. Kar se prikažejo za hišo tuje postave, oblečene v gasilsko uniformo in oborožene s puškami, bombami ter samokresi. Z vzklikom »Stojt« naju zaustavijo. Takoj sem se spomnil na svarilo mojega hišnega gospodarja: »Pazite se, komunisti lovijo prisilne mobilizirance. Stal sem nepremično, kot bi okamenel, nakar se približuje tuja postava s puško v roki proti meni ter vpraša, kdo sem.

Kako so nas »mobilizirali«

Tujec mi je segel v žep, iz katerega mi je potegnil legitimacijo in jo raztrgal. S tovarišem sva dobila kratek rok ter si morala najnujnejše pripraviti za odhod. Viničarka je jokala, ko je videla, da peljejo njenega gospodarja oni, ki zatirajo vero, ubijajo mirne, pridne ljudi po štajerskem ozemlju. Hodili smo vso noč — med potjo se nas je nabralo dve sto — ter smo prišli na nek visok vrh, kjer smo preživeli ves dan. Za hrano se nihče niti zmenil ni, pustili so nas lačne ležati v gozdu. Šest dni in šest noči smo se prestavljali s hriba na hrib, ter se tako izogibali nemškim posadkam. Tolovajski stražarji so nam rekli, da bomo poslani v štajerske brigade in pa na osvobojeno dolenjsko ozemlje ter tam mirno čakali konca vojne. Namen mobilizacije da je samo ta, da nas »okupatorska oblast« ne pošlje na različna dela po Velikem Rajhu. Po naključju sem bil dodeljen tolovajski brigadi. Dobil sem opremo ter moral z ostalimi tovariši čez hribe in doline iz Štajerske na Kranjsko ter v obratno smer, kakor je bilo treba.

Življenje v brigadi je bilo težko

Življenje v brigadi je bilo težko. Zavednemu Slovencu je pokalo srce, kadar je imel kak komisar »bataljona« ali čete svoj »politični govor«. Vsaka druga njegova beseda je bila kletev: psoval je vse, kar mi je bilo poprej sveto. Opazil sem tudi kmalu, da so komunisti fante, ki so bili razumnejši, potiskali vstran. Vse jih je gledalo po strani, jim dajalo manjvredno mesto in podobno. Vse to se mi je tako zagnusilo, da sem hotel že po prvih tednih bežati iz »svobodnih gozdov«. Počutil sem se vedno samega, nisem imel prijatelja, kateremu bi se mogel zaupati. Večkrat sem srečaval poznane prisilne mobilizirance. Njihovi obrazi so bili spremenjeni, upadli in otožni. Na njihovih licih se je brala skrb in bojazen. Komisarji so nam slikali v svojih govorih zlate gradove, a hodili smo po blatnih gozdovih mokri, premraženi do kože.

Obupani družinski očetje so uhajali, se prijavljali nemškim oblastem, delali samomore in podobno. Lahko trdim, da 80 % Štajercev, predno se vključi v vrste OF, ne ve, kaj pomeni ta kratica in kakšna poguba je za ubogi slovenski narod. Nazadnje, ko so videli tovariši v meni mirnega človeka, so mi marsikateri izmed njih med štirimi očmi priznali, da je OF organizacija, ki se bori samo za neke druge cilje, ne za slovenski narod, pač pa za komunizem.

»Narod še ni zrel za komunizem«

Ko smo se vrnili z različnih pohodov v zgornjo Savinjsko dolino, so dobili komisarji nalog, da naj čim večji del tovarišev v njihovih četah sname s titovke zvezdo z izgovorom, da »narod še ni zrel za komunizem«. Štajerski kmet kakor tudi delavec še danes ne vesta, da se bori OF samo za komunizem, ampak še vedno napačno mislita, da se bori za boljšo bodočnost slovenskega naroda. Z brigado potuje tudi neki duhovnik, ki večkrat napravi govor med farani ter slika samo druge stvari, o komunizmu molči ko grob.

Komandanti kakor tudi komisarji brigad, bataljonov so po večini samo mladoletni neizkušeni, politično »dobro podkovani« za ubijanje nedolžnih ljudi, vojaško nezreli in ob uri napada popolnoma odpovedo. Večkrat sem bil priča, ko bi moral komandant dati povelje, pa je povelje izostalo, a tolovaji so bili prepuščeni sami sebi. Mnogo se tudi govori o tovarištvu med posamezniki, toda kar se tiče v pogledu hrane, ima štab bataljona svojo kuhinjo, a preprost tolovaj nima pravice, da si izprosi košček kruha, ki bi mu ga podarila kaka dobra kmetica.

Na »osvobojeno« Dolenjsko

Ko smo tako hodili iz kraja v kraj po Štajerski, udari kakor strela iz jasnega neba povelje, da moramo takoj na Dolenjsko. Začeli smo stikati glave ter se izpraševati, kaj neki to pomeni. Kmalu pa pride komisar bataljona z izgovorom, da se morata »iz varnostnih razlogov« obe brigadi prestaviti na »osvobojeno ozemlje« Dolenjske, kjer prebiva na tisoče tovarišev.

Kdor je že poprej čutil na lastni koži, kako se godi komunistom na »osvobojenem ozemlju« Dolenjske, se mu je takoj porodila v glavi misel za beg. V našem bataljonu se nam jih je izgubilo, predno smo prekoračili Savo, skupno 14. Ostali smo se vsi potrti pehali s hriba na hrib proti dolini Save.

Tolovajska odlikovanja krvnikom

Predno smo prestopili breg Save, je že naš pohod zahteval mnogo nedolžnih žrtev. Nadaljevali smo pot po dolenjskih gričih ter se v jutranjem svitu ustavili na robu griča, ki je oddaljen približno 3 ure od Sv. Križa. Tam so si takoj razdelili komandanti in komisarji razno obleko, plašče ter obuvalo. Za navadne komuniste seveda zopet ni ostalo drugega kot lepa beseda »naj počakajo na poznejše prilike«. Vsi izmučeni ter lačni smo polegli po tleh ter zaspali, seveda za kratek čas, nakar nas zopet kličejo v zbor. Nadaljevali smo pot po cesti naprej v Sv. Križ, kjer smo ostali 2 dni. Bivanje tamkaj je bilo razmeroma mirno, edino iz daljave se je začul večkrat udar težke mine. Zopet so bili na razpolago komisarji z izgovorom, češ tam se premika naša »tovariška brigada«, čeprav sem jaz iz lastne izkušnje vedel, da so te »tovariške brigade« domobranske bojne skupine, ki preganjajo komuniste. Po dvadnevnem počivanju je iznenada prišlo povelje za premik in sicer v vas Pekel. Po večurnem pešačenju smo dospeli v trdi temi v nam določeno vas. Komandant je določil strogo pripravljenost, vsi smo morali ležati opasani, zasede so se potrojile. Ko smo v tako zaskrbljenem stanju polegli po kozolcih ter počivali približno kako urico, že kličejo dežurni zbor. Nikjer se ni čulo regljanja strojnic, ozračje je bilo popolnoma mirno. Iz daljave se je čulo brnenje avtomobila, ki je prihajal vedno bližje. Kurirji so dobili zapečatena pisma ter hiteli h komandam bataljonov, ki so bili raztreseni po različnih sosednjih vaseh. Dobili so nalog, naj se čimprej zberejo pri štabu z vsem moštvom. Stikali smo glave ter se zopet izpraševali, kaj neki to pomeni. Naš bataljon je ostal kot zaščita pri brigadi ter dobil nalog, da pripravi na travniku drva za ogromen kres. Ura je bila 2 ponoči, moštvo je bilo postrojeno. Godba, sestavljena iz violinistov in harmonikarja, je zaigrala tolovajsko himno. Tedaj smo opazili, da se pomika skupina ljudi proti kresu, naši sredini. Komandoval je sam komandant brigade »Lev«, ter nam v nekaj besedah razložil, da nas je prišel pozdravit komandant Slovenije tov. Stane ter bo ob isti priliki razdelil zaslužnim borcem odlikovanja za njihove borbe. V mislih sem si predstavljal »komandanta Slovenije« kot postavnega moža z nekaj avtoritete, toda čim sem videl njegovo postavo, sem bil razočaran. Pričakoval sem od njega kakšen pomemben govor, toda oglasil se je samo njegov »adjutant« ter v par besedah poudaril pomen današnje proslave. Opravičil se je tudi, da je bil komandant Stane »poslovno zadržan« ter si je zato izbral noč za naš sprejem. Navadni tolovaji so se norčevali iz njegove tihe narave, saj kakor smo izvedeli, je bil poprej pekovski pomočnik ter sploh ni znal javno nastopati. Razdelil je par »zaslužnim« krvnikom odlikovanja, katera si pa mnogi niso niti pripeli na prsa, ampak spravili v žep. Svečanost je trajala pol ure, bataljoni so se zopet podali na svoja mesta.

»V nekaj dneh borbe z domobranci smo izgubili cel bataljon«

Bila je še trda tema, ko so nas prebudile strojnice ter topiči iz bližnje okolice, iz daljave se je pa čul glas zvona ter naznanjal nedeljsko jutro. Bataljoni so bili raztreseni po bližnjih vaseh, drugi bataljon s štabom je držal zasedo pri železnici Velika Loka—Trebnje, odkoder je prihajalo zelo močno streljanje — znak borbe. Ostali trije bataljoni so se takoj pomaknili nazaj v smeri proti Sv. Križu, predno je pa odzvonilo poldne, smo izvedeli, da je bil 2. bataljon v boju z domobranci skoraj popolnoma uničen. Padel je komandant in komisar, samo pri pokopališču v Trebnjem so zvečer našteli 29 mrtvih, ostala trupla pa gnijejo po sosednjih gozdovih. Ko smo prekoračili Savo, je štela brigada 4 bataljone, a po par dneh bivanja na Dolenjskem se je brigada skrčila na 3, po številu slabo močne bataljone. Naš bataljon je štel pri prehodu na Dolenjsko 115 mož, a na dan mojega bega le še 55 mož. Isti dan je padlo tudi mnogo tovarišev v roke domobrancem.

»Sedaj sem rešen!«

Vedno bolj pogosto sem mislil na beg iz tega pekla. Vesel sem bil, da sem našel ljudi, ki so me pravilno razumeli ter mi v moji najtežji uri stopili ob stran ter pomagali zopet priti v pošteno človeško skupnost, iz katere se mi je zdelo, da sem kot tolovaj popolnoma izločen. V srcu mi je večkrat očitala vest, da sem bandit, komunistični tolovaj, ki se zateka in skriva po gozdovih. Odločil sem se in trdno sklenil, da nocojšnjo noč storim korak, ki mi bo dal zopet možnost, da odvržem breme banditstva ter se vključim zopet kot človek v skupnost. Bal sem se, ko sem se oddaljil od svoje edinice, da me kdo ne bi zalotil pri begu. Skril sem se med hlode, složene ob poti, ter čakal ugodne prilike, da poiščem človeka, kateremu sem poprej razodel svoj načrt. Neopaženo od vseh sosedov sem se splazil ponoči na njegov hram ter se zaril v seno in tako buden čakal jutra, da mu javim svoj prihod. Kmetica mi je vsa v skrbeh prinesla zjutraj mleko in kruh ter prosila, naj se skrijem tako, da ne pade njihova družina v nesrečo ter v roke rdečim krvnikom. S strahom kakor da bi mi prinašala ukradene hrane me je pogledala z žalostnimi očmi ter zopet tiho odšla. Niti hčerka kakor njena gospodinjska pomočnica nista vedeli za moje skrivališče pri hiši. Komaj sem čakal nedelje, ker mi je gospodar obljubil, da me bo ta dan prijavil. Odšel je v ta namen zgodaj v vas. Že od daleč sem ga opazil, da se je z veselim obrazom vračal k hramu, kjer je bilo moje skrivališče, mi veselo povedal, da je uredil vse potrebno, da lahko takoj grem in se prijavim. Gospodinja mi je stisnila molče roko ter mi želela kot lastnemu otroku srečo v nadaljnjem življenju. Vesel bi bil, ako bi pri našem štajerskem kakor tudi kranjskem kmetu in delavcu opazil isti pogum v boju proti satanskemu komunizmu, kot ga ima enkrat že prevaran dolenjski kmet. Sedaj pa sem rešen in ves srečen in bi privoščil to srečo vsakomur, ki so ga komunisti s silo primorali, da se bori za njihove zločinske cilje.

Štajerc.

Sport

Iz športne zgodovine:

45 let tekmovanj Berlin : Dunaj

V zgodovini nemškega nogometa imajo razen prvenstvenih in pokalnih tekmovanj zelo velik pomen in tradicijo tudi medmestna srečanja, predvsem tista med Berlinom in Hamburgom in med Berlinom in Dunajem. Srečanja med Berlinom in Hamburgom so le za malenkost starejša od tistih med Dunajem in Berlinom. 7. novembra je minilo 45 let, ko je bila prvič odigrana medmestna tekma med Dunajem in Berlinom. Berlinska moštva so bila tedanje čase povsod zelo znana in so žela povsod, kjer koli so nastopala, velike uspehe. V prvem srečanju med Berlinom in Dunajem je bila sreča naklonjena Berlinu ter je zmagal z 2:0. Berlin je bil še nekaj let vodilen pred Dunajem. To se je pa kmalu spremenilo in v 45 letnem medmestnem tekmovanju je postal Dunaj tako nadmočen, da kaže bilanca 36 srečanj v dunajsko korist, Berlin je zmagal le devetkrat, štiri tekme pa so ostale neodločene. Neodločena je ostala tudi zadnja tekma, ki sta jo medmestni reprezentanci odigrali dne 11. junija t. l. na Dunaju. Rezultat je bil 3:3. Dunaj je dozdaj zmagal 23 krat in ima količnik golov 106:56 v svojo korist. Zanimanje za tekme je bilo vedno veliko. Na Dunaju so odigravali te tekme v Pratru, v Berlinu pa v olimpijskem stadionu. Na tekmah je bilo vedno po 60.000 gledalcev in več.

Pregled tekem Dunaj : Berlin je obenem tudi pregled razvoja nemškega nogometnega športa. Takrat sta igrala bratska para Laube in Baudach, dalje odlični Kralle, najboljši nemški branilec, kakor to lahko beremo na njegovi posetnici. O bratih Baudach pripovedujejo, da sta bila mojstra pri izkoriščanju strelov s kota. Mnogo zgodb kroži o vratarju Eichelmannu, ki so ga imenovali »čudo v vratih« in o odličnem strelcu »kralju strelcev« Gruschwitzu. Takrat je prevladovala v Berlinu moda, da so nogometaši nosili posebne čepice ter se te metali med igro za žogo, da bi s tem motili svojega nasprotnika. Ker pravila takih primerov še niso poznala, so sodniki tak način igre dovoljevali. Takratni igralci so se tudi v veliki meri posluževali igre s krila na krilo, kar je dandanes že zunaj mode.

Gorenjska : Ljubljana

ŠK Ljubljana je poskrbel, da ne bomo ostali prihodnjo nedeljo v Ljubljani brez nogometnega sporeda. Ljubljančani so povabili v goste nogometno reprezentanco Gorenjske. Reprezentanca bo sestavljena iz najboljših igralcev Kranja in Jesenic. Gorenjci bodo prav gotovo sestavili dobro in borbeno moštvo, s katerim bo treba igrati zares, saj je znano, da so predvsem Jeseničani bili dolgo časa trd, in večinoma pri trd, oreh vsem koroškim klubom. Veseli smo, da bomo spet enkrat videli gorenjske nogometaše na zelenem travniku, ko bodo tekali za okroglim usnjem. — Zanimiva bo tudi predtekma, v kateri se bo moštvo Mladike pomerilo z nogometnim moštvom Kranja. O tekmah in postavi gostov bomo še spregovorili. Eno pa drži: V nedeljo v prijatelji nogometa na lepo tekmo na igrišče Ljubljane!

•

Danski pokalni prvak je postal akademski Boldklubben. Pred 32.000 gledalci je premagal svojega nasprotnika FREM Kopenhagen z 2:1.

Igralcem namiznega tenisa. Pozivam vse igralce in igralke namiznega tenisa, da se zanesljivo udeleže sestanka v četrtek ob 6 v posebni sobi restavracije Slamič zaradi razgovorov o pričetku sezone in gostovanj na Koroškem. — Načelnik.

GOSPODARSTVO

Cena jedilnega olja. Komisar za cene je določil ceno jedilnega olja v nadrobni prodaji na 55 lir franko prodajalna.

Cene riževih kosmičev. Komisar za cene za ljubljansko pokrajino je določil ceno riževih kosmičev v nadrobni prodaji 1 karton 6.50 lir.

Poskus stabiliziranja cen v Belgiji. Kakor javljajo iz Bruslja, namerava belgijska vlada izvesti stabilizacijo cen, katerih baza naj bi bila le za 40% višja od cen v letu 1935. Belgijska vlada bo zaradi tega oživotvorila komisijo proizvajalcev in potrošnikov, ki bo določila cene v obojestranskem interesu. Na podlagi neke vesti iz belgijskega gospodarskega ministrstva naj bi bila podlaga tvorbe cen določeno razmerje angleškega funta napram belgijskemu franku, pri čemer bi bila izvedena prilagoditev na angleške tržne cene.

Ranjenim domobrancem naša hvaležnost

Lepo nedeljsko popoldne sem šel mimo vojaške bolnišnice. Na vrtu pred bolnišnico so se kljub jesenskemu vremenu sprehajali domobranci. Tem so dnevi v bolnišnici že šteti in težko čakajo, da bodo smeli zopet nazaj k svojim četam. Pa tudi ni čudno, da so nestrpni; nekateri so bili kar lepo število dni in tednov priklenjeni na posteljo.

Stopil sem v prvo sobo, v kateri so naši fantje. Sobe so prijetne in so pobeljene z zmerno, očem blagodejno barvo. V njih je kakih 8—12 postelj. Bil je ravno čas za obiske, zato je bila soba polna obiskovalcev; skoraj pri vsaki postelji so bili. Ker nisem hotel motiti, sem se obrnil kar k prvemu ranjencu, ki ravno ni imel obiska.

Domobranci zvesti tovariši v veselju in trpljenju

Takoj sva bila sredi živahnega razgovora. Bil je ranjen blizu Žuženberka, takrat, ko so komunisti imeli nad sto mrtvih. Njemu je prebilo kost na nogi, zato gre zdravljenje nekoliko bolj počasi in bo moral še nekaj tednov ležati. Prve dni je bil precej slab. Svojim tovarišem iz čete se mora zahvaliti, da je sploh obstal: sredi najhujše borbe so ga na izpostavljenem mestu pobrali in ga brž prenesli v ozadje. Tudi zdravniki so se zelo potrudili in vse se je lepo posrečilo. Dasi je moral ta mož precej pretrpeti, je živahen in vesel. Ravno tedaj ga je prišla obiskat žena z otrokom. Tudi ona je morala bežati pred komunističnim maščevanjem, sedaj pa živi v Ljubljani. Trpljenje je ni strlo in prav pogumno gleda v bodočnost.

V sosednji, manjši sobi so težji ranjenci. Tukaj vlada večja tišina, ker potrebujejo miru. Vendar nihče dolgo ne ostane v njej. Brž ko ranjenec nekoliko okreva, ga prestavijo v večjo sobo, kjer je bolj živahno in prijetno. Takile mladi fantje takoj poskrbijo za kako zabavo, da jim ni dolgčas. Smeha in šal nikdar ne zmanjka. Kadar rana nekoliko boli, stisnejo ustnice, potem se pa še bolj veselo smejejo.

Obiskov so vsi veseli. Skoraj vsakdo ima kakega znanega v Ljubljani, ki ga večkrat obišče. Poleg teh se pa redno oglasijo v bolnišnici sotovariši iz čete. Zelo lepa in tovariška je tudi navada domobranskih častnikov, da vedno obiščejo svoje fante, kadar imajo opravka v Ljubljani. Domobranci jih zmeraj težko čakajo. Šele sedaj sem razumel, odkod tak visok bojni duh v udarnih četah domobranstva. Moštvo in oficirji so med seboj povezani v tovarištvu, ki ne pozna nobenih razlik: skupaj so v veselju in trpljenju. V neki četi imajo tako urejeno, da se vsak teden redni kurir oglasi tudi pri ranjencu; prijatelji mu pošljejo nekaj cigaret, pozdravov in novic ter na ta način drže živo zvezo z njim. Fantje so pravili, da se kurati zanje prav posebno zanimajo in jih zelo pogosto prihajajo obiskovat.

Nekateri imajo to srečo, da pridejo k njim domači ali drugi sorodniki. Pravijo, da se jim zdravje vidno boljša, če vedo, da se kdo zanje zanima. Pri neki postelji sem dobil starejšo gospo, ki ima sina pri domobrancih. Obiskala je ranjenca iz čete, v kateri je tudi njen sin. Prej ga ni še nikdar videla, niti poznala. Ko je bil namreč ranjen, je njegov soborec, njen sin, pisal domov, naj ga večkrat obiščejo, ker ranjenec v Ljubljani nima nobenih svojcev. Pa sem res videl, da skrbijo zanj, kakor bi bil njihov sin. V take prostore bolniških sob je treba priti iskat dobrih in nesebičnih ljudi.

Ranjenci ene sobe se res počutijo kakor ena družina. Med njimi vlada prijateljstvo in vzajemna pomoč. Če eden od njih dobi obisk, so ga nekako deležni prav vsi. Obiskovalci poznajo vse ranjence in jim pomagajo ter poskrbe zanje, če je treba. Ranjenci pa navadno poznajo vse obiskovalce in že kar vedo, kateri dan bo kdo prišel.

Znajo poskrbeti, da jim ni dolgčas

Postrežba in skrb za naše ranjence je res dobra in velika. Pri bolnikih ni nobene izjeme ali prednosti. Zdravniki store prav vse, kar le morejo. Bil sem priča, ko je zdravnik razlagal materi težko operacijo njenega ranjenega sina. Operacija se je popolnoma posrečila, dasi je trajala nekaj nad dve uri. Tako se je zanimal zanj, kakor da je njegov sin, pa ga je prvič videl in ga tudi najbrž nikoli več ne bo.

V vsaki sobi je po ena slovenska bolniška strežnica ali pa zdravniška pomočnica. Videti je, da so res zelo požrtvovalne in vse store, da kar najbolj olajšajo dneve v bolnišnici. Poleg njih so tukaj še nekateri domobranci - medicinci in tudi ti so zelo skrbni pri negi ranjencev. Hrano imajo zadostno in bolnikom primerno. Pa jo tudi zaslužijo. Potrebno je, da narod nekoliko potrpi, samo da imajo na razpolago vse oni, ki dajejo največ, svojo kri za domovino.

Za obiske je določen dveurni popoldanski čas, ki seveda kar prehitro mine. Drugače fantje preganjajo čas z branjem, s pripovedovanjem ali pa s šalami. Skoraj vsak ranjenec ima revijo »Slovensko domobranstvo«. Zelo vneto jo prebirajo, saj jim celo na bolniško posteljo prinese dokaze neumornega delovanja njihovih čet. K slikam se večkrat povračajo in razpravljajo o raznih bojih, ki so se že tam kje vršili. Škoda je le to, pravijo, da dva tedna tako počasi lezeta. Dobijo tudi druge knjige, če jih žele.

Čez dan se večidel pogovarjajo o borbah, ki so jih preživeli. Zanimivo mora biti, ko pridejo skupaj domobranci, ki so bili v istih akcijah, le vsak na drugem položaju. Eden kot topničar, drugi je bil pri minometalcih, tretji je ležal za težko strojnico in sedaj obujajo spomine.

Toži se mu po borbah

Preden sem odšel iz zadnje sobe, sem se še pozdravil z mladim domobrancem. Koščki bombe so ga oplazili po nogah. Treba je imeti potrpežljivost, da se človek navadi postelje. No, pa jo tudi ima, vendar ga vedno privzdigne in razburi, ko sliši pripovedovati, kod povsod njegov udarni bataljon preganja komuniste, njega pa ni zraven. Vse hoče vedeti: kod so bili, koliko je bilo uspeha, kako je šlo čez tisto čistino, kjer komunisti navadno drže zasedo, in skoraj zavriska, ko izve, da so zasedo pospravili, nato povprašuje, če je njegov minomet osnažen in kdo ga nosi, kako se drži Peter, Miha, Jože..., tako da mu njegov vodnik, ki je ravno navzoč, niti odgovarjati ne utegne sproti. Smejal sem se njegovi vnemi, pa se je kar razburil, češ da ni tako prijetno ležati, ko se drugi lovijo s komunisti. Pristavil je, da je mnogo bolje v še tako hudi patroli, kakor nenehoma ležati v bolnišnici. Taka vroča kri; prav nič se mu ni shladila, dasi je dobil dve transfuziji, ko je bil zaradi izgube krvi tako slab. Samo tega čaka, kdaj bo zopet smel nazaj v četo. Čeprav mora še nekaj časa ostati v bolnišnici, je vendar že naročil suknjo in nekaj drugih malenkosti, da bo takoj prvo uro lahko odšel. »Saj bosta nogi najbrž prej v redu, kakor pravi zdravnik!« tako si dopoveduje.

Sredi razgovora nas prekine bolniška strežnica in nas prijazno opozori, da je čas za obiske že potekel. Hitro povprašamo, če kaj potrebujejo, nato se vsi obiskovalci poslovimo. Ranjenci so naročili, naj še pridemo in čimprej.

Ranjenim domobrancem vso našo ljubezen

Danes je naša dolžnost, da se spomnimo vseh naših fantov, ki nosijo največji delež narodne borbe proti komunizmu. Vsem nikdar ne bomo mogli povrniti tega, zato je prav, da se izkažemo hvaležne onim, ki so nam znani, četudi ne po imenu, pa zato po potrebi. Danes smo vsi Slovenci pozabili na vse razlike, ki so nas prej ločile in smo stopili v skupno borbo, v kateri se počutimo kakor ena družina. Začudil sem se v bolnišnici, da nekateri to tako dobro razumejo in tudi dejansko vrše svojo dolžnost, ki iz tega spoznanja izvira.

Drugi narodi poznajo še več hvaležnosti do ranjencev, ker so spoznali, da jim morajo biti hvaležni. Tista mati, ki je prišla obiskat prijatelja svojega sina, mi je čisto prav rekla: »Jutri bo pa mogoče mojemu fantu kaka druga mati izkazala ljubezen, če je bo potreben in jaz do njega ne bom mogla. Eden drugemu moramo pomagati, da bomo smeli pričakovati pomoči, če je bomo kdaj iskali!« Imela je globok čut socialne, narodne in krščanske zavesti.

Pokazati moramo, da znamo ceniti žrtve naših fantov. Toliko ne bomo nikdar dali kakor oni, ki darujejo svojo kri in življenje. Tistemu, ki domobrancev ni obiskal, je pa lahko žal, da je prikrajšan za lepo popoldne, poleg tega pa tudi za dobro delo.

Ideje in delo

V času, ko komunistična revolucija opravlja zgolj negativno delo — rušenje vsega, kar obstoji — je bolj kot kdaj koli potrebno, da poudarjamo potrebo pozitivnega dela in mu posvetimo vse svoje sile. Le če bo vsakdo na mestu, ki mu je odkazano, ves napor osredotočil za izvrševanje svoje naloge, bomo kos potrebam časa.

Vendar se moramo pri tem varovati napake, ki rada nastopa, kadar je potreba po delu največja. Ta napaka je nekakšen brezglavi prakticizem, ki poudarja samó delo, odklanja pa vsakršno načelno presojanje dela. Tak prakticizem se nikoli ne utegne dvigniti nad podrobnosti, jih presoditi in jih reševati po enotni idejni zamisli. Prakticizmu je vseeno, v kakšno smer gre delo, glavno mu je, da se dela. Odklanja načelna razmišljanja in se ustavlja le ob posameznih primerih, hoče biti stvaren, konkreten, ne pa filozofski, neživljenjski.

Mnogokrat gre takim praktikom le za hrup; delati hočejo »ut aliquid facere videatur«. Njihovo početje je brezplodno trošenje sil. Takih ljudi se spominjamo še izpred vojnih časov. To so bili društvarji, ki so »delovali« za občo korist in so se naslajali ob bobnečem govorjenju. Njihovega dela ni bilo moči jemati resno. O takih ljudeh tudi ne govorimo, kadar pravimo, da so ideje pri delu nad vse važne, ker bi jih bilo težko prepričati, da se motijo in ker je taka neresnost že precej izginila.

Nevarnejši kakor pojav »društvovstva« je nek drug pojav. To je trdovratno odklanjanje splošnih načel pri usmerjanju dela. Ugovori tukaj ne izvirajo iz neresnosti, marveč iz boječnosti ali celo iz breznačelnosti, ki pa bi rada veljala za širokogrudnost.

Nekateri še zmeraj ponavljajo star ugovor — pustimo filozofiranje in dlakocepstvo, lotimo se dela, saj pri uporabi načel ob konkretnih primerih nastopi toliko težav, da načela skoraj čisto odpovedo. Ugovor je sofistično izmikanje načelom. Posameznih primerov sploh ne moremo presojati brez načel. Razsojanje, vrednotenje, to je že uporaba načel ob konkretnih primerih. Nič zato, če je včasih razsojanje po načelih težko: ko bi ne imeli načel, razsojanje sploh ne bi bilo mogoče. Če nam torej kdo pravi, da načela v praksi odpovedo, ker prihaja on ob konkretnih primerih do drugačnih zaključkov, bi moral pravilno reči: jaz imam druga načela kakor vi, zato tudi prihajam do drugačnih praktičnih zaključkov.

Drug ugovor proti idejam, načelom je prav tako star in je že skrajni čas, da ga pustimo, če nočemo zmeraj ponavljati starih napak. Nekateri namreč priznavajo pomen zvestobe pravim idejam, toda zdi se jim, da je zvestoba, načelnost, uporabna povsod drugod, samo na njihovem področju ne. Če analiziramo ta ugovor, vidimo, da je samo posebna oblika liberalistične zahteve, naj se Cerkev s svojimi načeli omeji le na prižnice in zakristije. Svetno življenje je bolj »liberalno«. Pri nas so nekateri katoličani rekli namesto »liberalno« — široko. »Krščanstvo je široko in mnogo prenese.« Bog nebeški, kdaj bomo vendar nehali razglašati popuščanje od načel za širino, za krščansko ljubezen in kar je še podobnih rekvizitov starikavega mladinstva!

Danes je čas, ko resničnost katoliških načel čutimo in vidimo v krvavi stvarnosti. Danes vidimo vsi, da ni važno predvsem delo zaradi dela, marveč rodi dobre sadove samo prav usmerjeno delo. Če je kdo prej mislil, da so komunistične ideje sicer zmotne, da pa morda le ne bodo prinesle tako krvavih posledic, kot se nekateri boje, lahko zdaj vidi, da se je motil. Kdor je prej mislil, da je »širina« in sentimentalno ljubimkanje s komunizmom, ki so mu nekateri rekli krščanska ljubezen, katolicizmu v korist, lahko vidi zdaj, da je vse to le v neizmerno škodo katoličanom in v korist komunizmu. Treba je, da vendar enkrat že spoznamo: katoliška načela niso za to, da jih filozofi in teologi spravljajo v učene sisteme, marveč za to, da jih katoličani povsod, kjer koli delamo, v celoti uveljavljamo.

Tuja učenost

Še vedno se kaže, da premalo trezno presojamo škodo, ki jo more povzročiti slaba knjiga. Vidimo škodo, ki nastane po požaru, poplavi in vremenskih nesrečah, škode, ki jo utrpijo duše, ne vidimo. Prav zaradi tega se ne zmenimo za škodo, ki jo napravljajo slabe knjige. Dobra knjiga je en sam klic k plemenitosti, ena slaba knjiga pa je vzgojiteljica zločincev.

Iz vseh vetrov nam nosijo slabe knjige spačeno modrost in jo neopazno vlivajo v naše duše. In potem se razvoj nadaljuje. Nenadno vsi podobno mislijo, kot je v knjigah, ki so pravkar izšle. Prodajajo zmote, ki so jih v knjigi brali kot svojo modrost in svoje prepričanje. Sprejeli so in prisegajo na novo blagovest, toda ne zato, ker so trezno in resno iskali resnico in jo našli. Ne. Sprejeli so zmote, ker so jim pač ugajale, ker te zmote zagovarjajo njihovo počutnost in sebičnost, hvalijo njihovo življenje, čeprav je grešno. Sprejeli so nove zmotne nauke, ker jim govorijo o svobodi v strasteh.

Ni resnica ona, ki bi odločala, kaj bodo sprejeli za svoje prepričanje. Njihovo življenje jim določa, kakšen nauk bodo sprejeli izmed mnogih, ki se jim ponujajo.

Ne čudimo se, da ljudje hlastno segajo po brezverskih in nenravnih knjigah. Nam je to dokaz, da vpije v dušah ljudi vest in jim očita njihovo zlagano življenje. Jasno vidijo v sebi dva človeka, počutnega in duhovnega. Nočejo truda, nočejo življenja duše, hočejo uživati, telo da mora živeti.

Krik vesti pa ostaja. Vedno močnejši je in zato ljudje hlastno segajo po knjigah, da bi opravičili svojo vest, da bi se umirili. Zastonj. Ni tako trdnih dokazov za to, kar je laž, da jih ne bi življenje zopet razgalilo.

Kristjan ne potrebuje druge resnice, kot te, ki jo uči Cerkev. Ne potrebuje zmotnih knjig, hrani se z resnico in zavrača strup. Vseeno je, v kakšnem pecivu in v kakšnih likerjih je skrit strup, zdravniki te svarijo pred njim, če nočeš poginiti. Prav tako varuje Cerkev svoje vernike. Ne brani jim lepote, ki je v knjigah, iz same želje, da preizkuša pokorščino. Varuje zdravje duš in resnico. Brani vernike pred tujo učenostjo, kot verna mati varuje svojega sina.

Samo Cerkev sme učiti o Bogu, o svoji oblasti, o svojih naukih in o božjih zapovedih. Knjiga, ki ne nosi pečata Cerkve, pa govori o teh stvareh, nima jamstva, da uči zdrav nauk. Nihče je nima pravice brati iz svoje volje. Če nimaš volje, da bi sprejel sodbo Cerkve, ti govori Cerkev kot mati pri Cankarju: »To je tista tuja učenost..., segla ti je v srce. Boga ti je ukradla... Bog se te usmili.«

Tudi rdeča »podčastniška šola« je zbežala

Z dolenjskega protikomunističnega bojišča prihajajo vedno nova poročila, iz katerih se vidi, kako hude posledice je imel za komuniste njihov zadnji veliki poraz v krajih med Suho krajino in Krko. Da potrdimo naše ugotovitve, ki smo jih napisali takoj po domobranski zmagi, naj danes navedemo nekaj primerov, ki jasno dokazujejo, kam so že prišle komunistične tolpe, ki se klatijo po naših gozdovih.

Ribniški domobranci so v zadnjih zmagovitih bojih v Suhi krajini naleteli tudi na komunistično skupino, ki so jo tolovaji proglašali za komunistično podčastniško šolo. Ta skupina je štela okrog 60 komunistov, med njimi je bilo tudi 14 bivših badoglievcev. Domobranci so to skupino z uspehom napadli, jo v kratkem boju premagali in razkropili. Komunistična tolpa, »izbrani cvet« komunističnih tolovajev, se je morala vdati hrabrosti domobrancev in se sramotno razkropiti po gozdovih. Če so te cvetke iz komunističnega »raja« bežale, si moremo ob tem misliti, kako so bežale šele razcapane tolpe komunističnih mobilizirancev, ki jih lačne in raztrgane, z zarjavelim orožjem, kakor so ubežniki sami pripovedovali, komisarji brez usmiljenja zločinsko priganjajo v smrt.

Drugo zanimivo dejstvo, ki ga navajajo poročila, pa je, da se po zadnjih bojih komunistične tolpe sploh ne upajo približati nobeni domobranski skupini ali postojanki in da so se pričele zbirati v nove skupine. Da se sedaj ne upajo približati domobranskim bojnim skupinam, se po tako velikem porazu zadnjih tednov lahko pričakuje. Na prvi pogled pa je čudno, zakaj se komunistične tolpe izogibljejo tudi majhnih domobranskih postojank. To dejstvo pa nam potrjujejo vsa poročila štajerskih pribežnikov, ki so enoglasno pripovedovali, da pričakujejo mobiliziranci samo pravega trenutka, da bodo ušli komunističnim diktatorjem. Komunistične tolpe se izogibljejo domobranskih postojank, da bi na ta način onemogočili mnogim mobilizirancem pobeg k domobrancem. Toda zastonj se trudijo komunistični komisarji! Domobranske bojne skupine bodo nadaljevale s preganjanjem narodnih zločincev in bodo kmalu omogočile vsem nesrečnim Štajercem, da se bodo rešili iz komunističnega pekla.

Neko poročilo pripoveduje, da so v zadnjih hudih bojih komunisti mobilizirali vse voznike v vaseh okoli Toplic, da bi šli vozit komunistične ranjence in mrtve. Toda kmalu so komunisti pridrveli z vozovi nazaj v vasi: kajti med tem časom so domobranci pregnali komunistične tolpe, da še ranjencev in mrtvih niso imele časa s seboj vzeti. Kratko, a dovolj jasno poročilo, ki nam pove, kako hudo so bili v zadnjih bojih komunisti premagani.

Po hudih porazih pa so komunisti znova pričeli s svojimi »slavnimi« dejanji. Po vsej Dolenjski, zlasti v krajih južno od Krke, so zopet pričeli na debelo krasti. Popolnoma so oplenili vas Škrjanče, obiskali Vavto vas in tudi v Češči vasi izropali dva konja in dva vola. V vasi Gaberje so komunisti kmete zločinsko oropali. Pobrali so 15 prašičev in 7 glav goveje živine. Že tako revna vas je tako postala popolnoma obubožana.

Te majhne slike iz življenja na Dolenjskem nam jasno kažejo, kaj so komunistične tolpe doživele ob zadnjih porazih, ponovno pa nam kažejo, kako zločinski je namen komunistične revolucije — rop, požig, umor.

Dijaki in dijakinje za naše domobrance

Dijaška mladina je v teku leta že večkrat odločno pokazala svoje protikomunistično prepričanje. Med domobranskimi vrstami stoje mnogi dijaki, pa ne samo iz najvišjih razredov, temveč tudi izmed mlajših letnikov so se zelo. številni fantje odzvali klicu domovine. Oni, ki so za puško še premladi, pa budno spremljajo borbo svojih tovarišev na različne druge načine. Poudariti je treba, da se zavedajo pomembnosti časa, ki je tak, da že iz otrok dela resne ljudi.

Za praznik Vseh svetnikov se je tudi dijaška mladina hotela primerno oddolžiti padlim domobrancem. Na Orlovem vrhu so priredili lepo komemoracijo, katere so se udeležili tudi najvišji predstavniki naših oblasti. Po šolah so pa za to priliko naredili denarno zbirko. Nekateri so zmajevali z glavami, češ, saj dijaštvo ne bo zmoglo zbrati večje vsote. Toda kakor vedno, je tudi sedaj dijaška mladina pokazala največjo narodno zavednost in pripravljenost na žrtve. Nabirke so izvedle skoraj vse srednje, strokovne in meščanske šole. V vsakem razredu je nekdo prevzel skrb za denar in zbiranje.

Sedaj je zbirka v glavnem že zaključena in je pokazala prav lep uspeh. Do 6. novembra je bilo že zbranih 22.543.65 lir. Ker je zbiralo nekaj manj kot 4000 dijakov in dijakinj, pride na vsakega darovalca nekaj nad pet lir.

Ker so šole različne po številu dijaštva, da pravo podobo požrtvovalnosti šele primerjava vsote, ki jo je prispeval vsak dijak. Na uršulinski gimnaziji je povprečno vsaka dijakinja dala 12 lir, na škof. klas. gimn. vsakdo po 9.50 in na II. moški real. po 8.20 lire. Peto in sedmo mesto sta dobili uršulinska in I. mešana meščanska šola z 6.9 in 6.6 lirami na vsakega dijaka. Tu so seveda všteti samo tisti dijaki, ki so pri zbirki sodelovali. Kakor vidimo je tudi dijaštvo meščanskih šol pridno zbiralo darove za počastitev domobrancev.

Od zbirke se je porabilo 1200 lir za okrasitev grobov na Orlovem vrhu. — 1000 lir so dijaki dali za gregorijanske maše, ki se bodo brale za pokoj padlih domobrancev in vseh žrtev komunizma med slovenskim narodom. Ves preostanek je pa šel v namene Podpornega sklada slov. domobranstva.

Dijaštvo je ob tej priliki ponovno na jasen način pokazalo, da je res slovensko in narodno zavedno. Naši domobranci so pa lahko mirni, ker imajo tako trdno zaledje za seboj, kajti mladina je z vsem srcem z njimi.

KULTURNI OBZORNIK

III. sinfonični koncert

Letošnji koncerti radijskega orkestra prinašajo kar po vrsti zanimive sporede. Tako je bila tudi vsaka točka zadnjega koncerta zanimivost zase. Za začetek smo n. pr. slišali Lipovškovo suito za godalni orkester, ki je doživela svojo prvo izvedbo; potem znameniti violinski koncert Čajkovskega v d-duru, čigar solistični del je odlično izvajala *Jelka Staničeva;* za zaključek pa še Beethovnovo V. sinfonijo v c-molu. Novost je bila tudi sprememba dirigenta; ta koncert je namreč vodil *dr. Danilo Švara.*

Lipovškova suita se po tehnični gradnji in delno tudi po izrazu naslanja na staro koncertno obliko, v kateri so posamezne godalne skupine ali tudi solistični instrumenti z različnimi godalnimi skupinami med seboj »koncertirali«; skladatelj pusti izstopati zdaj to skupino, zdaj drugo, jih ločuje, združuje, nekako izigrava drugo proti drugi in na ta način sam po sebi enoličen zvok godalnega orkestra napravi zanimiv in pester. Opaziti je bilo vsaj v nekaterih stavkih obilje tematičnega dela. Lipovškova akordika je v tem delu pretežno diatonična, vendar vseekozi sodobna; razveseljivo je, da je skladba polna živega življenja in ne zaide v golo konštrukcijo v smislu svoječasnih ekstremnih modernistov. Tudi izvedbi je posvetil dirigent precejšnjo pozornost, tako da je mogel biti tudi skladatelj, ki delo najbolje pozna do zadnje podrobnosti, z občinstvom vred vesel lepega uspeha. — V Čajkovskega koncertu nas je zanimal zlasti nastop Jelke Staničeve, ki z naglico dozoreva v izvrstno violinsko virtuozinjo. O njej ocene že nekaj let, najprej iz različnih produkcij, kasneje iz samostojnih nastopov, poročajo kot o izredno nadarjeni in tehnično odlično šolani violinistki. V tem nastopu se je pa pognala še za dobro stopnjo više. Tehnično in izrazno je bilo čutiti, da je koncert naštudirala pod veščim vodstvom slavnega V. Přihode. S tem koncertom si je kljub mladosti utrla pot prav v prve vrste domačih, lahko rečemo tudi tujih violinskih virtuozov. Malo je bilo mest v tehnično neverjetno težkem delu, kjer je bilo še čutiti nekoliko borbe s tehniko. Želeli bi ji še bolj akustično dvorano, zakaj unionska nikakor ne prispeva k poplemenitenju in voluminoznosti tona; zato moremo Staničevi toliko bolj čestitati, da se je kljub tem, izven njenega območja ležečim okoliščinam tako odlično uveljavila. Orkester je njeno igro diskretno spremljal in jo nevsiljivo puščal v ospredje.

Kot zadnja točka je bila na sporedu slovita Beethovnova V. sinfonija. Odkrito rečeno: izvedbi kakega Beethovna se v Ljubljani kljub morebitnim ugodnim okoliščinam bližamo vedno z neko skepso; to bolj kot izvedbi kakega drugega skladatelja, ki dopušča dirigentu kot orkestru čim širši razmah. Izvedba Beethovnovih del ima v svetu že tako izdelano, skoraj ustaljeno fiziognomijo, da vsak, niti ne posebno velik odklon od nje ali pa kaka druga motilna okoliščina skali pristno podobo, v kateri smo vajeni Beethovna slišati. Lahko je to n. pr. šibka akustika dvorane ali manjša, neenotna zasedba orkestra, lahko motna intonacija v katerem koli inštrumentu, lahko v eno ali drugo stran pretirani tempi, celo ena sama predolgo ali prekratko podržana korona, en sam motiv, ki je preostro ali premedlo profiliran, ali sploh neobičajne razlike v dinamiki; morda tudi članstvo orkestra ali dirigent ali pa oboji skupaj niso na čistem glede svojih odnosov do Beethovna; prevelika izvirnost se dirigentu ravno pri te vrste skladateljih ne šteje v dobro. Takih odklonov bi lahko našteli še celo vrsto, vendar naj v ilustracijo ti zadostujejo. Nisem jih seveda naštel v to svrho, da bi poslušalcem sugeriral morebitne pomanjkljivosti zadnje izvedbe v Unionu. Priznati moramo, da so se izvajalci z dirigentom vred potrudili, da bi podali to sinfonijo s čim večjo polankostjo; marsikako podrobnost so tudi prav lepo izoblikovali. V celoti je pa težko trditi, da je bila podana v taki prepričljivi popolnosti, da bi imel sleherni poslušalec vtis veliko nadpovprečnosti tega dela in bi s strmenjem in občudovanjem stal pred tem največjim čudežem sinfonika Beethovna; saj morejo le vsestransko najugodnejše okoliščine prikazati to delo v taki luči; za zdaj smo veseli, da smo mogli to umetnino, ki je kot za naš čas pisana, slišati in črpati iz nje novega idealizma. Kdor je zvesto prisluhnil, kako v prvem stavku »trka usoda na vrata«, kako veje tolažba iz drugega, kako se nabira v tretjem neslutena sila, ki v četrtem stavku z elementarno neugnanostjo raztrga oklepajoče jo vezi in slavi pijano zmagoslavje: pri tem je izvedba dosegla svoj namen.

Dirigent dr. Švara in njegovi sodelavci so mogli ta večer pokazati veliko pozitivnih vrednot in ga tako beležiti v svoje dobro.

M. T.

Ljubljanske izložbe niso bogate, a lepe

Bogastvo in trgovski polet vsake trgovine spoznamo že po njenih izložbah. Mogli bi celo nekoliko spremeniti star pregovor in reči: Poglej v izložbo in spoznal boš, kaj in koliko boš v trgovini mogel dobiti. Te besede veljajo tudi v današnjih časih. Če danes ogledujemo izložbe ljubljanskih trgovin, se kmalu spomnimo velike razlike med predvojnim razkošjem in sedanjo preprostino ljubljanskih izložb.

Pred sedanjo svetovno vojno so bile ljubljanske izložbe bogato opremljene. Ljubljanske trgovine so kar tekmovale, katera bo imela bogateje in okusneje opremljeno izložbo. To pa je bilo tudi razumljivo, saj je dobro opremljena izložba najboljše reklamno sredstvo vsake trgovine, pa naj bo še tako velika. Poznavalec lepe izložbene propagande je mogel zadnja leta celo opaziti, da so ljubljanske trgovine z uspehom izrabljale vse moderne ugotovitve o učinkih reklame. Obstoja namreč posebna stroka propagande, ki se zanima in ugotavlja, kje mora biti predmet v izložbi postavljen, da vzbudi pri mimoidočih največ pozornosti. S posebnimi anketami so strokovnjaki ugotovili, kdaj je izložba najbolj učinkovita, ali je dobro postavljati ob predmetih cene, ali je dobro imeti z blagom napolnjeno izložbo ali nasprotno. Vse to so pred leti ljubljanske trgovine dobro izrabljale. Uporabljale so vse momente, tudi svetlobne v večernih urah, samo da so nase vabile pozornost.

Ko hodi človek danes po Ljubljani, vsega tega več ne opazi. V vojnih letih so trgovine počasi opuščale bogate in razkošne reklame, izložbe so postajale vedno bolj preproste. Danes moremo celo opaziti, da nekatere trgovine sploh več ne razstavljajo v izložbah svojega prodajnega blaga. Nekatere trgovine pa so v svojih izložbah v okusni opremi razstavile slike iz trpeče Dolenjske. Meščani se ob teh izložbah kar naprej ustavljajo in s spoštovanjem ogledujejo slike žrtev iz Jelendola.

Danes sta v izložbe kot dva nova bistvena sestavna dela reklame prišla listka ki ob vsakem predmetu naznanjata njegovo ceno in drugo še večjo važnost — ali prodajajo predmet na nabavnice ali brez njih.

Pri omenjanju izložb pa je gotovo treba tudi omeniti, katere stroke trgovin so v konkurenčni reklami popustile in katere imajo še vedno uspešno trgovino.

Največja razlika opreme izložb je gotovo pri manufakturnih trgovinah, ki so imele pred vojno najlepše urejene izložbe. Nekoliko manjšo razliko opazimo pri izložbah trgovin s čevlji, igračami, železnino in tudi pri slaščičarnah. Če pa človek opazuje, katere izložbe danes privlačujejo največ obiskov, dobe prvo mesto knjigarne. Izredno veliko število jih je v Ljubljani. Kar 15 knjigarn! Še vedno se ljudje kar naprej ustavljajo ob izložbah, polnih knjig. Tu oči vedno zaslede kako novost. Izložbe knjigarn so posebno zanimanje dijakov. Škoda, da imajo novoizdane knjige tako visoke cene. Le malo dijakov jih more kupiti. Zato so pa toliko bolj ugodne cene starih knjig; teh ljudje danes nepričakovano veliko pokupijo.

Takšen je bežen pogled po ljubljanskih izložbah. Komaj mesec dni nas loči od Miklavža, ki je druga leta sprožil pravo revolucijo po izložbah, danes pa na Miklavža še nihče ne misli. Ko se bo še bolj približal, bo pa sam v zadregi, kje bi kaj kupil.

Dogodki in novice današnjega dne

NOVI GROBOVI

† **Janez Arko.** Kot žrtev letalskega napada je 4. novembra izdihnil g. Janez Arko, posestnik v Ribnici. Za rajnim očetom žaluje deset sinov in hčera in več vnukov in vnukinj. Sv. maša zadušnica bo v cerkvi sv. Janeza v Trnovem, 16. novembra ob sedmih. Naj počiva v miru, njegovim dragim naše iskreno sožalje.

ZGODOVINSKI PABERKI

9. listopada

l. 1456. je bil ubit v Beogradu državni knez Ulrik II. Celjski. Moč Celjanov je že grof Henrik II. dvignil do vrhunca, čeprav sta šele njegov sin Friderik in vnuk Ulrik postala državna kneza. Ulrik je po smrti očeta nadaljeval s politiko svojega deda na Ogrskem. Tu je postal po smrti Vladislava Jagelovića kralj Ladislav Postumus, sin Alberta Habsburškega. Ker je bil še otrok, je bil njegov namestnik in državni upravitelj junak iz turških vojn Ivan Hunyadi. Po smrti tega, se je pa povzpel na njegovo mesto Ulrik Celjski vkljub nasprotovanju Hunyadijevega sina Ladislava in njegovih pristašev. Sovraštvo med obema družinama se je sedaj še poglobilo. V Kapistranovi križarski vojski, ki se je borila proti Turkom, so bile tudi ogrske čete, udeležil pa se je bojev celo kralj Ladislav in z njim Ulrik ter Ladislav Hunyadi. Po padcu Beograda v krščanske roke, se je Ladislavu Hunyadiju nudila prilika in je s privrženci ubil Ulrika Celjskega, ki je bil zadnji svojega rodu —

l. 1818. se je rodil v Orlu Ivan Turgenjev, pisatelj. Osnovno znanje je dobil na očetovem posestvu, študiral je nato v Moskvi in Petrogradu. L. 1838. je šel v Berlin in poslušal filologijo in zgodovino, se čez tri leta vrnil in služboval nekaj časa v notranjem ministrstvu. Toda že l. 1848. je zaradi neznosnih razmer moral zapustiti Rusijo in je odšel v tujino; bival je predvsem v Franciji in tu je 3. septembra l. 1883. v Bongivalu pri Parizu umrl. Spadal je med začetnike ruske moderne. Odlikuje ga čist jezik in globoko risanje tipov, ki so duhovno dograjeni. Najlepša dela »Očetje in sinovi« in »Lovčevi zapiski imamo tudi v slovenskem prevodu —

l. 1918. se je nemški cesar Viljem II. odpovedal prestolu in Nemčija je postala republika. Kapitulacija nemške vojske v prejšnji svetovni vojni, je vrgla Nemčijo v notranji kaos in na nemilost in milost zaveznikov.

Vsakdanja Ljubljana po kronistovih zapiskih

Prve tramvajske sprevodnice

Komaj je uprava cestne električne železnice v časopisih objavila, da sprejme 25 sprevodnic v službo, že je bil v torek prav zgodaj velik naval mladih, do 30 let starih žensk v pisarno uprave na Celovški cesti, kjer je remiza. Bila jih je dolga vrsta. Vse so pač bile zmožne varščine, kakor je zahtevala uprava. Med mnogimi je bilo nato izbranih 25 sprevodnic, ki so takoj dobile službene distinkcije, to je sprevodniško čepico in usnjato torbo, kakršno nosijo sprevodniki. Že v torek popoldne so se pojavile prve sprevodnice v spremstvu sprevodnikov, da so bile uvedene v prakso. V sredo zjutraj so bile že na vseh tramvajih. Ljudje so jih simpatično pozdravljali. Nekaterim je uredna čepica lepo pristojala, druge pa si bodo morale svoje lase primerno prilagoditi. Sprevodnice pripovedujejo, da se je sprva sila težavno privaditi na uradno sprevodniško torbo in da več dni rame bole.

Nagel tempo tržnega prometa

Tržni promet se sedaj vsak dan, tako zlasti ob sredah in sobotah, razvija ob prav zgodnjih urah in v naglem tempu. Gospodinje so bile navajene poprej običajnega kramljanja z znankami in prijateljicami. Ko se sedaj srečajo na Vodnikovem trgu, se med seboj samo mimogrede pozdravljajo in hite nakupovat zelenjavo in druge stvari, da čimprej odrinejo s trga s polno torbo in vjamejo še zadnji dopoldanski tramvaj, če so doma bolj na robu mesta. Pravi tržni vrvež se zato pričenja kmalu po 7 in ponehava že okoli 9 dopoldne. Branjevke in prodajalke tudi hite, da bi razprodale blago. Gospodinje tekajo in ne izbirajo mnogo. So vesele, da kmalu dobe svoje zaželene kuhinjske dobrine. V sredo je bil trg srednje živahen. Novost je bila na trgu prvi jesenski ali zimski motovilec. Hitro je bil prodan. Prav hitro so nabiralke gob prodale svoje gobe, ki jih je bilo kakih 12 košar. Neka deklica je prinesla na trg tudi par lepih jurčkov.

Stojnice za stare čevlje

Pri nekdanji Mahrovi hiši na prostoru od stopnjic, ki vodijo iz Kopitarjeve ulice na Vodnikov trg, so bile pred leti postavljene lesene barake in stojnice, kjer so mali trgovci prodajali izdelane trpežne čevlje. Pozneje so se te barake umaknile na odredbo magistrata. Sedaj so tam postavljene klopi, na katerih prodajajo ljudje stare čevlje, ki gredo prav dobro v kup. Je vedno mnogo interesentov za nje.

Obvestila Prevoda

Nakazilo vina

Gostinski obrati in točilnice vina v občinah Ljubljana, Brezovica, Dobrova, Dobrunje, Ježica, Log, Polje in Rudnik, ki za mesec oktober niso nabavili vina in so povsem brez alkoholnih pijač, prejmejo v petek, 10. novembra, nakupnice za vermut, in sicer za obrate z začetno črko S do Ž in A, B, C.

Nakupnice deli »Prevod«, Novi trg 4-III soba 20a.

Vermut bo prodajal veletrgovec z vinom Zupan Julij, Frankopanska 5.

Kdor pride po nakupnico, mora predložiti register za točenje alkoholnih pijač tistega obrata.

Nova policijska ura: od 21 do 4.30

Šef pokrajinske uprave je izdal sledečo

naredbo.

Čl. 1. Od 9. novembra 1944 do nove odredbe sta hoja in vožnja po javnih cestah, trgih in poteh na območju mestne občine Ljubljane in tistih delov sosednih občin, ki so vključeni v ljubljansko zaporno ozemlje, od 21 do 4.30 prepovedani.

Čl. 2. Ostali predpisi, ki jih obsega naredba z dne 4. marca 1944, št. 32, Službeni list št. 44-17 iz 1944, ostanejo nespremenjeni.

Prezident:
div. gen. Rupnik s. r.

Del življenja gre v pogubo, kadar koli zapravimo kakšno uro. *(Leibnitz.)*

Koledar

Četrtek, 9. listopada: Božidar, mučenec; Posvečenje Odrešenik. cerkve.

Petek, 10. listopada: Andrej Avelinski, spoznavalec; Nimfa, devica in mučenica; Trifon, mučenec.

Dramsko gledališče

»September«. Red D. Ob 17.

Operno gledališče

»Clivia«. Red Četrtek. Ob 17.

Kino Matica

»Samo ti« ob 16 in 19.

Kino Union

»Raj na zemlji« ob 16 in 19.15.

Kino Sloga

»Grand Hotel Paradiso« ob 16 in 19.

Lekarniška služba

Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Resljeva cesta 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12, in mr. Komotar, Vič, Tržaška cesta.

Jožetu Žlindru v spomin

Bilo je v nedeljo v drugi polovici oktobra. Prijazno je sijalo milo oktobrsko sonce, ko sva se sešla v cerkvi pri popoldanskem bogoslužju. Po svetem opravilu sva krenila ob toplem pogovoru v Hrovačo, kamor si, dragi Jože, tako rad zahajal k svoji ljubi sestrici na obisk. Tam smo se pogovarjali o sedanjih razmerah, oh križih in težavah, ki objemajo danes ves svet. Ob mraku sva odšla, jaz na svoje stanovanje, ti pa k svojemu domobranskemu oddelku. Tedaj si mi na razpotju zadnjič v življenju podal roko. Ko sva se ločila, sem se še enkrat ozrl za teboj; odhajal si tako nasmejan, tako vesel, k svojim tovarišem domobrancem. Tedaj nisem slutil, da ti bom po šestih dneh segel v tvoje mrtve roke in da ti bom mrtvemu stisnil zadnjič rožni venček, katerega si ti, dragi Joško, pred sliko Matere božje tako rad prebiral. Dragi Jože, kako je težko ob tvoji izgubi tvojim osivelim staršem, bratu in sestrici, ko žalujejo za teboj, ki si jim bil glavna opora. Toda Bog je hotel tako, padel si v boju za vero v Boga in domovino. — Kako si bil priljubljen pri ljudeh, pričajo številni venci in velika množica ljudstva, ki te je kropila na mrtvaškem odru in spremljala na zadnji poti. Bog, ki si ga tako ljubil, te je v cvetu mladosti poklical k sebi. Prosi Boga za svojo užaloščeno družino in za naš tako težko preizkušeni narod, da bi mu zasijali kmalu dnevi vstajenja, da bi vsi, ki so na napačni poti, spoznali svoj veliki greh in se spreobrnili.

Bele vrtnice - Sestra Dragica
Spisala Tilka Lamprechtova.
Knjigo dobite v upravi »Vigredi«, Slomškova ulica 1, in v knjigarnah.

Kaj je novega pri naših sosedih?

Z Gorenjskega

Teden zborovanj v Špitalu. Vpričo političnih voditeljev, upravnikov in čuvarjev je dne 4. novembra t. l., kakor poroča »Kärntner Zeitung« z dne 7. novembra t. l., o priliki začetka tedna zborovanj govoril okrožni vodja Zmölnig, češ da se tudi v šestem letu vojne živo izraža volja za udejstvovanje za domovino in da so vsi prepričani o končni zmagi.

Iz Podkloštra javljajo, da se ondi spominjajo junaške smrti SS četnika Norberta Böcka iz Radnje vesi in desetnika Antona Janšiča iz Podkrajneka.

Slovesen pogreb v Kranju je bil te dni, ko se je Gorenjska, po poročilu iz »Kärntner Zeitung« z dne 6. novembra 1944, poslovila od strankinega člana Rudolfa Hummerja, ki je umrl nagle, tragične smrti. Razen številnih društvenih zastopnikov, se je udeležil žalnih slovesnosti tudi okrožni vodja dr. Hochsteiner s članom stranke dr. Koschirjem. Prijatelj in nekdanji součenec rajnika, vojni kurat Lavrič, se je s posebnim govorom prisrčno poslovil od njega. Pevski zbor je zapel žalostinke, zasluge rajnika pa je poveličeval okrožni vodja dr. Hochsteiner, ki je v imenu Gauleiterja položil venec na grob, ki so ga sledili številni venci raznih društev in osebnih znancev.

S Spodnje Štajerskega

Na zahodnem bojišču je padel podčastnik Adolf Božič iz Gradca, ki je bil pet let na bojiščih.

Pokrajinska gospodarska zbornica za Štajersko je nedavno prvikrat določila izpraševalno komisijo za delovodje in namestnike mojstrov v raznih obratih, ki so se več ko četrt leta strokovno izobraževali v posebnih tečajih z imenom »Vojnoizobraževalni tečaj za delovodje in pomožne mojstre«. Iz teh tečajev so izšle izvrstno izvežbane moči, kakor se je izkazalo pri izpitih, ki so jih tečajniki opravili.

Javna dražba poštnih zavojev, ki niso našli naslovljencev, je bila te dni v Gradcu in se je dražbe udeležilo obilo ljudi, saj so zavoji vsebovali deloma stvari, ki so za te čase jako redke in zato tem bolj dobrodošle, kakor pripominja »Tagespost« z dne 4. novembra t. l., kjer je izšlo to obvestilo.

Meso za sir bodo zamenjavali v Nemčiji. Kakor poroča »Tagespost« z dne 4. novembra t. l., ki pravi, da je zaradi izpraznjevanja nekih krajev na zahodu in vzhodu na razpolago živina in meso, ki ga bo nemško prebivalstvo lahko dobivalo od 6. do 20. novembra t. l. v zamejno za sir na živilske nakaznice.

Iz Hrvaške

Uspešno preganjanje neprijatelja na Hrvaškem. Iz Zagreba smo prejeli: Hrvaške oborožene sile so uspešno potisnile napadajoče neprijateljske bataljone rdeče armade med Savo in Donavo nazaj. Ponekod se je moral neprijatelj umakniti na nasprotno obalo Donave in Save. Neprijatelj je napadal z večjimi silami, večjih uspehov na tem področju pa ni dosegel, ker je hrvaški vojski pomagala tudi nemška vojska. En sovjetski obkoljeni polk je bil v celoti uničen. V Sremu je bil izvršen močan napad na Lačarak. Napad se je pa ponesrečil ter se je neprijatelj moral z velikimi izgubami umakniti. Na južnem in srednjem odseku sremskega področja je slabše topniško obstreljevanje. Neprijatelj obstreljuje naše položaje tudi z metalci granat, severno področje pa je popolnoma mirno. Na področju Tomislav grada (Duvna v Bosni) so bili uspešno zavrnjeni vsi napadi odmetnikov. Odmetniki, kateri so se rešili iz tega boja, bežijo proti morju. V bližini Mostarja so se odmetniki spustili s planin v doline ter so napadli mestece Žitomislič v Hercegovini. Po enodnevni borbi so se odmetniki morali umakniti. Jugovzhodno od Koprivnice so pri Borovljanah in Bregu že več dni boji z odmetniki. Borba se še nadaljuje. Hrvaške oborožene sile so pri Konjicu potolkle dve odmetniški skupini. Med ujetimi odmetniki sta tudi dva častnika. Hrvaške oborožene skupine so po dvodnevni bitki pregnale odmetnike s področja Hraščina—Trgovište v Hrvatskem Zagorju. Odmetniki so v zadnjem času tudi večkrat napadali cesto, ki vodi iz Rogatice v Višegrad. Hrvaška vojska sedaj čisti to področje. Hrvaška vojska je v nočnem napadu pregnala tudi močne odmetniške skupine s položajev severnozahodno od Banja Luke. Odmetniki se umikajo proti zahodu. Hrvaški oddelki so zaplenili dva topa, 4 strojnice in 85 pušk.

Nadaljnje izgube neprijatelja na Hrvaškem. Zagreb, 8. novembra: Neprijateljska letala so bombardirala Mostar, Sarajevo in Vinkovce. Pri napadu so bile ljudske žrtve. Povzročena je tudi materialna škoda na stanovanjskih poslopjih. Protiletalsko topništvo je sestrelilo nad Mostarjem dve napadajoči letali, nad Sarajevom 4, nad Vinkovci pa eno. Pri Čitluku so borbe z odmetniki. Na jadranski obali se razvijajo vojaške akcije po načrtu in brez večjega pomena. Stanje v vzhodnem Sremu med Donavo in Savo je nespremenjeno ter se je bojišče ustalilo. Rdeča armada obstreljuje skupno z odmetniki nekatera mesta. Pri Bešanovu je imel neprijatelj 55 mrtvih. Zaplenjen je bil en top in en metalec granat. Hrvaška vojska je odbila odmetniške napade pri Pošušju, Kapeli-Batrini in nedaleč od Bjelovara. V Gorskem Kotaru so imeli odmetniki velike izgube. 68 tolovajev je bilo ujetih, trije so pa sami prebežali k hrvaški vojski. Med ujetimi odmetniki so tudi častniki. Hrvaške oborožene sile so trčile na odmetnike tudi pri Otočcu. V boju je padlo 46 gošarjev, veliko vojaškega materiala je bilo zaplenjenega. Odmetniki so bili poraženi tudi pri Sokolovcu v Bosni. Na področju Romanije so imeli tolovaji okoli 100 mrtvih in veliko število ranjenih. Zaplenjene so velike količine streliva. Hrvaške oborožene sile so potolkle odmetnike tudi pri Kreševu, v okolici Zenice je pa bilo veliko število tolovajev razoroženih.

Domoljubovim naročnikom

Naročnikom tednika »Domoljuba« sporočamo, da bodo od danes naprej mesto »Domoljuba« prejemali četrtkovo številko »Slovenca«.

Uredništvo in uprava »Slovenca« in »Domoljuba«.

O sovjetskem šolstvu

bo gg. profesorjem in učiteljem ljubljanskih šol v petek, dne 10. novembra ob 8 zjutraj v dvorani kina Sloge predaval prebegli sovjetski prof. g. Sergej Grotov. Šolniki, udeležite se tega predavanja!

Malo knjižno žrebanje Zimske pomoči

Kdor je že pred dnevi izžrebal srečko malega knjižnega žrebanja, naj dvigne knjige, katerih naslovi so na listku, dokler jih imamo v zalogi. Nekatere knjige nam bodo kmalu pošle, zato jih dvigajte sproti, ne šele v presledku več tednov.

Javna zahvala

Prav iz srca se zahvaljujem vsem, ki so pripomogli k rešitvi moje hčerke Francke, katera je padla dne 30. oktobra 1944 v Išco in se nato rešila s pomočjo vseh, kateri ste sodelovali pri reševanju. Prav posebna zahvala naj gre gdč. **Tomažin** Danici, absolventki trgovske šole, katera se je drznila skočiti v deročo reko Ljubljanico in s tem rešila gotove smrti mojo hčerko. Zahvala naj velja tudi gg. domobrancem in poklicnim gasilcem, kateri so pripomogli k čim prejšnjemu prevozu v bolnišnico. Zahvaljujem se tudi g. dr. **Derču,** primariju otroške bolnišnice, za takojšnjo zdravniško pomoč, zakaj moja hčerka je danes že zdrava in vesela na svojem domu.

Masič Franc, oče.

»Oddajnika skupina Jadransko primorje«

RADIO LJUBLJANA

Dnevni spored za 9. november:

7 Poročila v nemščini — 7.10 Jutranji pozdrav, vmes 7.30 Poročila v slovenščini — 9 Poročila v nemščini — 12 Napoved sporeda, nato opoldanski koncert — 12.30 Poročila v nemščini, poročilo o položaju in poročila v slovenščini — 12.45 Salonski orkester vodi A. Dermelj — 14 Poročila v nemščini — 14.15 Od dveh do treh, šare meh — 15 Schubertova glasba — 16 Operni napevi — 17 Poročila v nemščini in slovenščini — 17.15 Obilo zabave! — 18 Tri zvezde so svetile — 18.45 Narodopisno predavanje, dr. Fran Kotnik: »Steljeraja« (iz knjige Slovenske starožitnosti) — 19 Brata Lumbarja pojota, spremlja A. Stanko na harmoniki — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Prenos aktualnega predavanja — 20 Poročila v nemščini — 20.15 Koncert skladb Richarda Wagnerja — 22 Poročila v nemščini, napoved sporeda — 22.15 Malo kramljanja, malo plesanja, plesni orkester vodi D. Prevoršek — 23 Prenos osrednjega nemškega sporeda.

Naznanila ljubljanskih prireditev

Dramsko gledališče

Četrtek, 9. novembra, ob 17: »September«. Red D.

Petek, 10. novembra: Zaprto.

Sobota, 11. novembra, ob 17: »September«. Red Sobota.

Operno gledališče

Četrtek, 9. novembra, ob 17: »Clivia«. Red Četrtek.

Petek, 10. novembra: Zaprto.

Sobota, 11. novembra, ob 17: »Jenufa«. Red B.

N. Dostal »Clivia«, opereta. Osebe: E. W. Potterton, finančnik iz Chicaga — Milčinski, Olivia Gray, filmska igralka — Bukovčeva, Juan Damigo — Koren, Jola, njegova sestrična — Barbičeva, Lelio Down, poročevalec — M. Saucin, Caudillo, krčmar — Korošec, Diaz, stotnik — Humer, Valdvio, kriminalni inspektor — Boštjančič, predsednik sodišča — Škabar, Pepe Sulo — Zupan, filmski režiser — Frelih, filmski igralec — Brajnik, filmska igralka — Ponikvarjeva, Laya — Japljeva, prvi gaucho — Kobal, Amaconka — Golieva. Kraj: V južnoameriški republiki Boliguay in okolici; čas: sedanjost. Solo plešeta Japljeva in Pogačar. Scena inž. E. Franz, kostumi J. Vilfanova.

Frančiškanski oder

Prosvetni krožek DPA prireja:

Sobota, 11. novembra, ob 18: »Dom«. Delavska predstava.

Nedelja, 12. novembra, ob 17: »Dom«.

Ponedeljek, 13. novembra, ob 18: »Dom«, zaključna predstava za domobranstvo.

Vstopnice za nedeljsko predstavo so v predprodaji od petka, t. j. 10. t. m., od 11 do 12,30 in od 17—18,30 ter pol ure pred predstavo pri blagajni frančiškanske dvorane. Za primer alarma pričetek pol ure po končanem alarmu.

Oder Delavske zbornice

Prosvetni krožek DPA prireja:

Nedelja, 12. novembra, ob 16: »Alkazarski junak«.

Predprodaja vstopnic od petka, t. j. 10. t. m., od 11—12,30 in od 17—18,30 ter pol ure pred predstavo pri blagajni Delavske zbornice. — V primeru alarma pričetek pol ure po končanem alarmu.

Rdeči križ poroča

Zahvala. G. Bertoncelj Vinko, uradnik v Ljubljani, je daroval RK 150 lir namesto cvetja na kresto blagopok. g. Andreja Nograška; g. Rosina Joško, Ljubljana, je daroval 50 lir namesto cvetja na kresto blagopok. g. Janka Šukljeta. Prisrčna hvala.

Tudi v II. letniku

»SVETOVE« knjižnice ne smejo ostati knjižne police brez »SVETOVIH« knjig. NAROČITE SE TAKOJ NA »SVET«!

Drobne novice

Častilce sv. Rešnjega Telesa, zlasti člane bratovščine najsvetejšega Zakramenta, opozarjamo, naj se vsaj enkrat na leto udeleže skupne mesečne pobožnosti, ki jo ima bratovščina v uršulinski cerkvi. Za mesec november bo ta pobožnost v četrtek, 9. novembra ob 6.30. Najprej bo kratek govor in potem sv. maša za žive in rajne člane bratovščine. Vse častilce najsvetejšega Zakramenta vabimo, da se udeleže pobožnosti v čast sv. Rešnjega Telesa v uršulinski cerkvi in da počaste obenem Marijo, kraljico miru, ki ima v tamošnji cerkvi svoj oltar.

Po nalogu nemškega svetovalca pozivamo vse one delodajalce (industrijce, obrtnike, trgovce in gostilničarje), ki doslej še niso predložili izpolnjenih seznamov o stanju delovnih sil, da te sezname predložo do 9. t. m. ob 12. uri Delovnemu uradu v Ljubljani, Delavski dom. — **Pokrajinska zveza delodajalcev.**

Namesto venca na grob g. Andreja Nograška daruje družina Dom. Čebina 500 lir Vincencijevi konferenci župnije Marijinega Oznanjenja v Ljubljani. Plemenitemu dobrotniku Bog plačaj!

Za Borisa Lovrečiča, sedmošolca I. drž. realne gimnazije, bo maša zadušnica za obletnico smrti dne 10. novembra ob 7 v župni cerkvi na Viču.

NOVA MLADINSKA KNJIGA
Selanovi in drugi
Pripoveduje J. E. Polák. — Slika Ivan Erbežnik. — 93 strani z 28 slikami. — Cena lir 42, vez. lir 65. Lepa in primerna knjiga zlasti za ljudskošolsko mladino.
LJUDSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI
Pred škofijo 5 — Miklošičeva cesta 5

Vaclav Skrušny, šef gledališke slikarne, priredi v nedeljo 12. in 19. novembra za prijatelje slik ogled svojih najnovejših del, in sicer v slikarni na Bleiweisovi cesti (nasproti palače Pokrajinske uprave). Ogled bo med 9 in 16 vselej brezplačno. Interesenti vabljeni.

Formicot pastile za **desinfekcijo ust** in **grla** dobite v lekarnah

Nalivna peresa boljše vrste in dobro ohranjena stalno kupuje tvrdka EVEREST, Prešernova ulica 44.

Izšla je nova številka Knjižic »Nebeški ključ«, spisal dr. Fr. Knific. Dobi se v upravi na Rakovniku, v Mladinski založbi, Stari trg 30, in v drugih knjigarnah. Cena 2 liri.

Za stare in onemogle v mestnem zavetišču v Japljevi ulici je v spomin mrtvih ga. Ana Koiterer-Petrič̌ek podarila 500 lir. Rodbina mestnega viš. računskega inspektorja g. **Babnika** je pa za ta namen podklonila 200 lir namesto cvetja na krsto g. Antona Adamiča. Mestno županstvo izreka dobrotnikom najtoplejšo zahvalo tudi v imenu podpiranih.

Društvu slepih je darovala namesto cvetja na grob svojega zeta gda. Iva Benkoviča ga. Karolina Mahorčič 200 lir. Plemeniti darovalki se odbor najtopleje zahvaljuje.

Kupujem kože domačih in divjih živali, lisice, dihurje, polhe itd. po najvišji ceni. — Kožuhovina Danilo Predalič, Ljubljana, Sv. Petra cesta 18, tel. 36-46.

Gorenjski domobranci svojo zemljo ljubijo

in so jo zato zavarovali s postojankami, ki varujejo naselja pred tolovaji

Bežno si oglejmo, kako žive in se bo- e gorenjske domobranske posadke. Ne- atere so večje, nekatere manjše, glavno a je, da vse preveva ista ljubezen do vojega naroda, ki vse priganja, da svo- e moči in svoj čas porabijo v njegovi ljubi. Da ne bo zamere, pojdimo kar po becednem redu od postojanke do postoanke.

Cerklje. Minili so časi, ko ni bilo nisogar, ki bi se mogel upreti zverinstvom dečih krvolokov s tolovajskimi imeni Tarzan, Robin, Miha, Cene, Marinko itd. Nič več ni terenske kasarne pri »Skrilje na Dobravi. V vsej okolici se je zaelo novo življenje, odkar so se v Cerkljah utrdili naši fantje. Vendar ne čakajo komunistov le za svojimi utrdbami, ampak hodijo na pohode po Olješevku, Viševci in Št. Urški gori. Uspeh je pač azličen. Posebno so fantje veseli, če jim ride v roke kak komunistični krvolok, a tudi plen jih potolaži, da se z veselo esmijo vračajo domov. Na prebivalstvo e napravil zelo močan vtis pogreb Ide Kristanove, ki so jo komunisti pred smrtitvijo strahotno mučili. Tudi ljubljansko časopisje in protikomunistične knjižice odpirajo zaslepljencem oči. V noči od 4. na 5. oktober je napadla posadko v Cerkljah in Lahovčah neka tolovajska brigada, ki je štela nad 1000 mož, a brez uspeha. Pa o tem je treba spregovoriti posebej.

Domžale. 4. oktobra je imela domobranska oglednica prav lep uspeh. V občini Dolsko med Dolino in Hribom je bil ujet komunist, ranjen pa Peter Kokalj, s tolovajskim imenom Dominik, pomemben funkcionar kurirske službe. Naslednji dan smo presenetili v neki hiši skupino komunistov. Obležali so: Dečman, s tolovajskim imenom Balantov, Perne Anton-Ogrov, Zabavnik-Matijev in Novakov iz Krtine. Zajeli smo v tolovajski klavnici lepo zalogo. Dne 9. oktobra smo v Trzinu zasačili tri terence, skrite v senu. Ker se niso hoteli vdati, so jih nadele naše krogle. Zaplenili smo dve brzostrelki in en samokres. Dne 14. oktobra so udarniki potolkli znanega morilca Jemca, ki se je sam hvalil, da je pobil 16 ljudi. Pa tudi z uma svetlim mečem se vojskujemo. Naš cilj je: slovenske protikomunistične časopise in protikomunistične knjižice v vsako hišo.

Kranj. Če bi vam hoteli popisati vse uspehe kranjske udarne čete, ki jo sestavljajo sami mladi, v modernem orožju izvežbani fantje, bi samo za te porabili nekaj strani. Zato prav na kratko. V oktobru so na svojih številnih pohodih potolkli lepo število komunistov, zaplenili orožja za oborožitev ene desetine in celo ive motorni kolesi.

Lahovče. Odkar je posadka doživela komunistični napad in ga srečno prestala, je njena glavna skrb, da se čim bolj utrdi. Pa tudi svojo borbenost in narodno protikomunistično zavest utrjujejo naši fantje s tem, da ob večerih berejo Črne bukve in v razgovorih hrabre drug drugega. Tudi na vaščane mislijo in jim oskrbujejo časopise in knjige.

Lesce. Ker z oboroženimi komunisti nimajo težkega posla, saj je v noči od 29. na 30. september pet naših fantov pognalo v beg pol stotnije tolovajev, se fantje toliko bolj potrudijo za idejni boj proti komunizmu. Brez posebne težave spravijo v svoj okoliš tudi tisoč protikomunističnih knjižic.

Mengeš. Ozemlje tja do Kresnic ni nič več tolovajska republika. Tudi v Tuhinjsko dolino je šel oddelek fantov iz Mengeša skupaj z Domžalčani. Ob povratku so se jim pridružili z vsem svojim premičnim premoženjem ljudje, ki jim je pretilo popolno »osvobojenje«. 19. oktobra so naši kolesarji na vožnji v Moravče zajeli dve kurirki in enega terenca. Čez dva dni so v isti smeri odkrili tolovajske položaje, kjer so zaplenili zlasti veliko tekstilnega blaga. Upajmo, da bo kak komunist na ta račun to zimo pošteno prezebal. Zajeta je bila tudi z moko in strelivom težko otovorjena mula. Dne 22. oktobra je bil v Mengšu zbor, ki se ga je udeležila vsa okolica. Bil je dokaz, da podrobno delo, ki so ga opravljali naši domobranci z obiski po družinah in s prodajanjem slovenskih časopisov, ni bilo zaman.

Predoslje. Glavna naloga posadke je, da se z utrdbami zavaruje pred komunističnimi napadi. Nadalje posvečajo svojo skrb razpečavi protikomunističnega tiska. Posebno veliko so razdelili knjižic »Za mir med narodi«, zadnji čas pa »Rdeče kolobocije«. Ljudje knjižice z užitkom prebirajo in marsikdo pravi: »Dobro so si jih privoščili, rdeče goljufe!«

Smlednik. Fantje hočejo imeti popolnoma enoten duh, zato so kljub trdemu delu pri utrjevanju vpeljali večerne bralne ure, v katerih se razvijejo tudi prav živahni razgovori.

Škofja Loka. Na svojih pohodih v Selško in Poljansko dolino imajo domobranci lepe uspehe. 5. oktobra so na primer v Selški dolini razbili tolovajsko zasedo. Obležala sta dva komunista, zaplenili pa so domobranci eno strojnico, dve puški in precej drugega blaga. Zadnji čas so se vrnili z Golnika trije fantje, ki so tam opravljali bolničarski tečaj in bodo poslej skrbeli za zdravstvo v škofjeloški posadki. V idejnem boju se Škofjeločani krepko postavijo.

Vodice. Težko je bilo v začetku za naše fante, saj so jim neposredno pred prihodom komunisti požgali njihov sedanji dom. Pa s pomočjo domačinov se je vse lepo uredilo tako, da se morejo vodiški fantje posvetiti delu za dobro vse okolice. Ljudem posredujejo časopise, s katerimi trebijo komunistične zmote in razkriva se zločinsko sleparstvo komunistične partije.

Vokio. Vse člane postojanke družijo tesne prijateljske vezi, ki se še poglabljajo ob večernih bralnih urah. Ko prebere bralec kak odstavek iz Črnih bukev ali Turjaka, dobi besedo kak član posadke, ki je posebno dosti zanimivega preživel kot gošar ali kot borec proti njim. Kadar gredo fantje na pohode in oglednice, vzamejo vedno s seboj časopisje in knjige.

Žabnica. Prva skrb postojanke je bila, da se je krepko zakopala in tako zavarovala pred komunističnim napadom. Ko so si tako zavarovali svoje življenje, so se fantje takoj vrgli na delo in z besedo in tiskom razkrivajo komunistične laži in zločinske cilje.

Kratke so te slike o življenju domobranskih posadk na Gorenjskem, vendar nam povedo, da so šli naši fantje pravo pot. Kar dobesedno se drže načela: »Trebite zmote, ljubite tiste, ki se motijo.« Uničiti hočejo gošarstvo ne s tem, da bi pobili gorenjske fante, ki so jih komunisti zvabili v svoje oddelke, da jih izrabljajo v svojem zločinsko brezobzirnem boju za oblast, ampak pridobiti jih hočejo za domobranstvo in s tem za slovenski narod Če bodo domobrance pri njihovem delu podpirali vsi ljudje po mestih in vaseh, kjer bero narodno zavedno protikomunistično časopisje, uspeh ne bo izostal: **Komunistični madež bo izmit iz naše zemlje!**

Sove so koristne. Sove so jako požrešne živali. Ker pa uničujejo skoraj same škodljivce, so izredno koristne. Tako so dognali, da sta dve sovi-uharici, ki sta gnezdili v nekem podrtem stolpu, v 3 mesecih uničili 1596 miši, 134 podgan, 45 poljskih miši in 37 krtov.

Divje race na trgu sv. Štefana na Dunaju so nedavno opazili in sicer na površini bazena, ki je pripravljen za gašenje o priliki letalskih napadov. Bilo je osem divjih rac, ki so se na svojem poletu pač tukaj odpočile. Šele kasnejši vrvež mesta jih je prepodil.

Starodavni Kranj v petek in svetek

Medtem ko je ob nedeljah v Kranju vse tiho in mirno, pa mesto v delavnik oživi. Dvignejo se kovinasta zapirala pri trgovinah, odpro se vrata uradov. Prišlec iz Ljubljane povprašuje, kje bi dobil živilsko nakaznico za čas, ki ga namerava preživeti v mestu. Povedo mu, naj gre v novo stavbo stoječo ob parku, ki leži med gimnazijskim in kinskim poslopjem. Tam mu v tretjem nadstropju ljubezniv gospod postreže z nakaznico. Če nakaznica poteče, pa imaš v Kranju še vedno opravke, greš po novo. Tisti, ki si poiščejo v Kranju delo, si oskrbe v uradu za delo potrebne listine, s katerimi na občini dvignejo mesečne živilske nakaznice in nakaznico za tobak. Slednja daje pravico do dveh cigaret na dan.

Trgovine in izložbe so lepe

Sedaj pojdimo po mestu in si oglejmo izložbe. V trgovini za čevlje imajo v izložbah prav lepe izdelke. Težki visoki čevlji stanejo 24 mark, pizki čevlji iz boksa 18. Ženska obuvala različnih oblik so seveda še cenejša. Vendar to blago ni namenjeno ljudem, ki ga ne potrebujejo in bi si hoteli delati nepotrebne zaloge, ko bi drugi ne imeli niti enega para čevljev. Blago dobi le, kdor prinese z občine dovolilnico za nabavo in pa odda ustrezno število odrezkov oblačilne nakaznice.

Sosednja izložba ti ponuja razne stvari za kratek čas. Lepo izdelan šah iz porcelana ima zraven sebe listek, kjer je napisano pet mark 50 pfenigov. Mladi fantje pa si še bolj žele igre Zračni boj, čeprav stane le 3.50 marke. Lepo stojalce, kamor vtakneš nalivno pero, dobiš za 8 mark 24 pfenigov, čeprav je vdelano v kamenit podstavek.

Malo naprej je trgovina z obleko in perilom. Lep moški klobuk s širokimi krajci in ozkim trakom se ti nudi za 11.07 marke. Pribor prožno tkanega moškega perila dobiš za 15 mark. Ob vsem tem kar pozabiš, da so vojni časi. Na to te spomni izložba knjigarne, kjer imajo prvo mesto knjige iz vojaškega življenja. Za primer nekaj naslovov: Kampf der Pionire, Jahrgang 24, Das ist der Sieg. Seveda lahko kupiš tudi n. pr. za 8 mark lepo v platno vezan priročnik Termini del uso e della publicita, trojezičen slovarček za vsakdanje razgovore potrebnih besed v nemščini, italijanščini in španščini.

Zraven lepega poslopja državne banke zapaziš brivnico in ker si že nekoliko preveč kosmat, vstopiš. »Prosim, če bi me ostrigli in obrili,« rečeš mlademu brivcu; že sediš udobno v stolu in obraz ti namilijo z dišečim milom. »Želite, da vam natrem kožo s kremo?« vpraša brivec. »Prosim,« je odgovor. »Tudi napudram?« »Ne, hvala!« Še zadnje besede: »Koliko sem dolžan?« »80 pfenigov,« je odgovoro.

Imenitna je zadnja Svetova knjiga: Tajne narave!

Trebuha ni treba pustiti — zunaj

Sonce se počasi dviga, v želodcu občutiš neprijetno praznino. A v Kranju ni treba, da si lačen. Greš v kavarno, kamor zahajajo na zajtrk in malico tudi okoličanke v rutah. Za nekaj pfenigov in za nekaj odrezkov živilske nakaznice ti postrežejo s skodelico kave ali čaja s črnim kruhom in ploščicami surovega masla. V kranjskih kavarnah je prav zanimivo. Ogledaš si lahko razne časopise, s še večjim zanimanjem pa se ogleduješ po obrazih gostov. Med mirnimi severnjaki takoj pritegne tvojo pozornost omizje živahnih fantov s temnejšo poltjo in črnimi lasmi. So to Francozi z italijansko francoske meje, ki si služijo svoj kruh v Kranju.

Kakor drugod tudi v Kranju kdaj pa kdaj zatulijo sirene. Kakega posebnega razburjenja pa to ne povzroči, kajti v Kranju so si izvrtali v hrib imenitna skrivališča. Da ljudem ni treba predolgo ostati v javnem zakloniščU, ampak morejo priti v svoje domače, dajo čim je najhujša nevarnost mimo, sirene zopet znak. Če se potem letala spet približajo, ponovni alarm pozove ljudi, naj odhitijo na varno.

Medtem, ko dobivajo v Kranju otroci vsak dan neposneto mleko, dobijo vsi prebivalci vsak drugi dan nekaj posnetega mleka, ki pa ima še vedno toliko tolščе v sebi, da se napravi pri kuhanju vrh tekočine tanka mrena.

Še nekaj je, mimo katerega ne moreš kar tako. V izložbah visijo različni lepaki, ki v sijajnih risbah prikazujejo strahotnost komunizma in njegovih črnih naklepov. Spet drugi lepak v besedi in fotografiji vsakemu razumljivo pove, kolikšen vpliv imajo Židje, očetje boljševizma, v Angliji in Ameriki.

Domobranci veselo prepevajo

Zmračilo se je že, ko zaslišiš korakati od njihove postojanke proti župni cerkvi četo gorenjskih domobrancev. Navdušeno prepevajo: »Naj čuje nas preveti Bog in zemlje krog...« Komaj nekaj korakov so napravili molče, pa že zadoni prelepa pesem »Moja domovina«. Prav v središče mesta prikorakajo pojoč »Legijonarji, domobranci...« Pred cerkvijo se četveroredi na strumno povelje ustavijo in obrnejo možje proti pročelju gotske cerkve. Nekaj mož teče k vratom in odpre težka kovinska krila glavnih vrat. Spet se zasliši povelje in domobranci odkorakajo po stopnicah v cerkev, kjer zasedejo moške klopi. Čeprav je torek in ne praznik, se je zbralo tudi nekaj prebivalstva, da bi slišalo kuratove besede. Saj zna gospod tako lepo govoriti o neizprosnem boju, ki divja med pravico in krivico, med svetlobo in temo in stopiti na stran luči. Najprej mora iztrev katerem mora vsak izmed nas odločno biti zlo v svojem srcu, potem pa se s pogumom in spretnostjo vreči na boj zoper zlo v svetu.

Med mašo, ki sledi pridigi, je sveto obhajilo, ki se ga udeleži precej domobrancev — saj ni dolgo, kar so imeli priliko za spoved — pa tudi precej prebivalstva.

Zvečer se nimaš kam dejati, pa greš spet v kavarno. Sediš na mehkem, dvorana je zakurjena,, še bolj pa te pogreje topel čaj, kar ti ob svežem kranjskem zraku, ki veje raz zasnežen Storžič, prav dobro de. Glej, v sobo je prikorakal nasmejan vojak, strumno se vzravna in dvigne desnico v pozdrav, ko zagleda častnika, sedečega pri mizi nasproti vratom. Le kaj nosi vojak v levici? Sede k mizi in položi na mehak sedež poleg sebe kolesno krmilo, ki mu služi namesto ključavnice. Kajti če kolo nima krmila, ker ga je lastnik snel, se pač nihče ne bo znal odpeljati s tistim okrnjenim kolesom.

Nedeljsko jutro v Kranju

Štirje zvonovi pojo jutranjice in vabijo k pol sedmi maši. Nedelja Kristusa Kralja je. Župna cerkev je nabito polna vernikov. Na prižnici z močnim glasom preberejo evangelij in oznanila, kje se bo med tednom in ob kateri uri darovala sv. maša. V torek zvečer bo na Primskovem, v petek bo popoldne v kranjski župni cerkvi prilika za spoved, v nedeljo popoldne bodo molitve za mrtve na starem in novem pokopališču.

K oltarju pristopi duhovnik, na koru zabuče orgle. Človek se kar zamakne, ko sliši pesmi, ki jih čudovito ubrano poje mešan zbor. Niti v Ljubljani nismo vajeni takega petja in tudi pesmi so res izbrane. Tako: »Srce najblažjeć, Mihelčičev »Kristus Kralj«, Vodopivčev »Kristus mora kraljevati«, Mavov »Ave, Jezus, Ti zvesti naš pastir«. Še večje presenečenje čaka tiste, ki bodo prišli k osmi sv. maši. Tedaj se sliši s kora kar v sedmih glasovih Mihelčičeva skladba »Z neba poglej Bog Sabaot«. Po maši obhajila noče biti ne konca ne kraja.

Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem sporočamo tužno vest, da je postal dne 4. novembra žrtev letalskega napada, naš nadvse ljubljeni mož, oče in stari oče, gospod

ARKO JANEZ

posestnik

Sveta maša zadušnica se bo brala v cerkvi Sv. Janeza v Trnovem, dne 16. novembra t. l. ob 7. uri.

Ribnica, Ljubljana, 8. novem. 1944.

Globoko žalujoči: Marija roj. Bojec, žena; Anton, France, Janez, Jože, Vinko, Stanislav, sinovi; Marija por. Vujić, Angela por. Češarek, Pavla, Olga, hčerke; Nika, Ida, Agnes, Angelca, Vera, Silva, snahe; vnuki in vnukinje.

GUNNAR GUNNARSSON:

NA BREGU ŽIVLJENJA

Roman 52

Vse to njegovo delo ni bilo sčasoma prav nič tako zabavno, kot je bil mislil. Seveda, saj je bilo sledujič vseeno, ali je stal tu in se igrajčkal s tem nadležnim delom, ali pa je ležal doma in kradel Bogu čas in gledal rdeče oči in nezadovoljni obraz svoje žene... Da bi bil le Finnur imel malo več družabne žilice, a z njim se ni dalo prav nič več klepetati, oskrboval je prodajalno, kar je bilo v taki zimi kaj lahko, in je bil sicer zmeraj zase. Bil je večji del dneva zaprt v pisarni in se je kaj malo potrudil, da bi skrival, da mu obiski Tolažbe vdove niso prav nič prijetni, razen če je imel kak poseben vzrok, a tedaj je bil Finnur zmeraj jako ljubezniv.

Zares, prav nič ni bilo kratkočasno, je moral Tolažba vdove večkrat pomisliti in zmajati z glavo, medtem ko je stal pri skobelniku in stružil ob luči majhne kuhinjske svetilke. Časih se je nalašč spravil na najhujše grče, dokler se mu ni rezilo pokvarilo in je imel vsaj vzrok, da je poklical konzumnega upravitelja, ki mu je nato gonil brus.

Božični čas mu je nudil nekaj sprememb — vendar so ga te spremembe precej stale, zakaj, odtlej ni imel nobenega miru več v hiši — spričo užaljenega obraza in rdeče objokanih oči svoje žene. Odtlej je začel čutiti spone — teh pa ni občutil rad — in jih tudi nikoli ni bil rad občutil ..

Začel je pretuhtavati in ni bil še dolgo tuhtal, da si je bil na jasnem, da je bila njegova ženitev nekaj najbolj trapastega, kar koli je že storil v svojem trapastem življenju. Moj Bog, le kako je mogel. Pa saj se je bil hotel na vsak način navezati na ta kraj, kjer se mu je dozdevalo, da bo preskrbljen za bodočnost. Zakaj spomladi, ko je bil prišel semkaj, je bil vsaj nekoliko sit svojega potepuškega življenja. Takrat pa je bila tudi lepa in živahna ta, ki je bila zdaj njegova žena — čudovito, kako hitro obledi sijaj kake ženske! Majhna sprememba njene postave — pa je že konec vseh sanj o večni ljubezni! Nastrojenje Tolažbe vdove je bilo zmeraj bolj podobno vremenu — sivo v sivem, črno v črnem. Zvečer je šel jako zgodaj spat in je zjutraj dolgo poležaval; skušal je vse skupaj prespati.

Nekega dne se je pozno dopoldne zbudil in je videl, da je bilo vreme bolj svetlo ko sicer.

S posebno naglico se je oblekel — njegova žena je bila že zdavnaj pokonci — odhitel je v kuhinjo, vzel obe vedri za vodo, si ju obesil z drogom na plečа in ne da bi komu kaj črhnil, je šel na pot proti občinskému vodnjaku.

Vreme je bilo nenavadno jasno, nebo skoraj brez oblakov — bil je eden tistih dni, ko je zima kukala na zemljo — zrak je bil svež in poln življenja. Tolažba vdove ga je v dolgih požirkih vsrkaval in vedro bredel skozi snežne zamete. Prispevši do vodnjaka, ki je bil skoraj sredi kraja, mu ni bilo treba nič čakati, saj so bili vsi že zdavnaj prišli po vodo. Šel je navzgor po stopnicah, ki so bile vsekane v ledeni povišek, ki se je bil naredil zaradi izlivov vode krog vodnjakovega roba, stopil je prav na vrh in postavil vedri na ploščad, ki je bila od mnogih nog vsa zamazana. Vendar ni začel koj dvigati vodo. Obstal je in se presenečeno razgledoval. Le kako je bil fjord temnomoder! In kakšna čudovita nežna belina je bila na zasneženi pokrajini krog in krog! Morje zeleno, nebo modro, zemlja pa bela — mu je šlo skozi misli — in tako daleč, je do konca sveta! —

Neki moški je šel mimo in je rekel »dobro jutro«. Tolažba vdove ga je odsotno zagledal in mu pozabil odzdraviti.

A koj nato ga je začela nenadoma zanimati njegova neposredna okolica. In moral se je nasmehniti, saj je stal tu na vodnjakovi ploščadi tako rekoč sredi pajčevine. Zakaj od vodnjaka so na vse strani potekale izhojene, umazane gazi ko črne niti po belem snegu, raztezale so se na vse kraje, bile so krajše in daljše, in beli jeziki med njimi so bili po neštetih prečnih stezah prekrižani. Kakšna ljubka tkanina!

»A taka stara muha, kakršna sem jaz,« si je dejal in se glasno zasmejal, »se ne da kar tako ujeti — v pajčevino! Pa bodi pajek, ki je te niti razpredel, take ali pa take sorte!«

Sklonil se je, zgrabil za vodnjakovo vedro in ga z velikim ropotom železne verige, ki se je naglo odvijala, spustil v globoki vodnjak.

Ko je odhajal s polnima vedroma od vodnjaka, je v njem že dozorel sklep, da utegne storiti vse, vse, da si more privoščiti vsaktero, še tako drzno dogodivščino, da bi prenesel sleherno težavo, če bi le mogel oditi od tod. Rajši kar precej v morje, ko ostati tu...

MALI OGLASI

Poizvedbe

IZGUBILA SEM torbico z 800 L., propustnico in legitimacijo na naslov Tomc Julka. Dobrova od Mladinskega zavetišča, Zelena jama po Tovarniški in Grahlovičevi do Šmartinske ceste. Poštenega najditelja naprošam, da jo odda v Mladinskem zavetišču, Zelena jama.

DAMSKE ROKAVICE usnjene, črne, sem izgubila v nedeljo v tramvaju od pokopališča do glavne pošte, nekako ob 4/5 pop. Najditelja naprošam najlepše, naj jih proti nagradi odda v podružnici »Slovenca«, Miklošičeva 5.

Kupimo

PISALNE STROJE dobro ohranjene, bolje le znamke kupi takoj po najvišji dnevni ceni tvrdka »Everest«, Prešernova ul. 44

CEVI za škropljenje vrta, kupimo. Tehnična pisarna, Rimska c. 13.

Kolesa

DAMSKO KOLO prav dobro ohranjeno takoj prodam. Šušteršič, Frankopanska 21.

Posestva

PARCELE v šiški, na Viču, ob Dunajski cesti, v Mostah in Streliški ulici prodam. — Realitetna pisarna ZAJEC Andrej — Tavčarjeva 10. (p

Radio

RADIO MATERIAL žarnice, bloke itd., dobro ohranjen ali nov stalno kupuje tvrdka EVEREST, Prešernova ul. 44.

Šiv. stroji

ŠIVALNI STROJ »Singer«, za domačo uporabo prodam za 5000 L. Fred škofija št. 19. Julka.

Prodamo

BLAGO za dva damska plašča, v modrem, prodam. Naslov v upravi »Slov.« pod št. 9765.

PRASIČ izkoristi za tvorbo mesa in masti le 30% dane hrane. Želite doseči 80% izrabo? Potreben preparat z navodili glede pitanja-reje prejmete pri: Inž. Prezelj, Wolfova ulica 3. (l

ZIMSKO SUKNJO za 16-18 letnega fanta prodam. — Naslov v upravi »Slov.« pod št. 9941. (l

SMUČARSKI DRES skoraj nov, za srednjo postavo, iz najboljšega modrega lodna, prodam. Naslov v upravi »Slov.« pod št. 9918. (l

SVILENE ODEJE nove, prodam. Naslov v upravi »Slov.« pod št. 9922. (l

RJUHE platnene, nove, namizni prt, spalne jopice in spalne srajce, prodam. Naslov v upr. »Slov.« pod št. 9924. (l

DELAVSKE ČEVLJE rabljene št. 42, nizke lakaste št. 40, otroške št. 36 ter nizke št. 42 z dvojnimi podplati, ugodno prodam ali zamenjam za protivrednost. Drulivena ul. 23.

PRSNO VPREGO konjsko, prodam. Naslov v upravi »Slov.« pod št. 9907. (l

MOŠKE GOJZERJE nove št. 44 in ene nošene prodam ali zamenjam za protivrednost. Naslov v upravi »Slov.« pod št. 9923.

Glasba

KROMATIČNO HARMONIKO prodam, v račun vzamem staro diatonično. Ponudbe na upravo »Slov.« pod »10.000« — 9921. (g

TEL. KINO »MATICA« 22-41
Zabavna plesna revija
»SAMO TI«
Joh. Hesters, Dora Komar, P. Kemp
Predstave ob 16 in 19.

TEL. KINO »SLOGA« 27-50
Hilde Krahl in Albert Matterstock
v sijajni veseloigri
»GRAND HOTEL PARADIES«
Predstave ob 16 in 19

TEL. KINO »UNION« 22-21
Umetniška komedija
»RAJ NA ZEMLJI«
Hans Moser, Adele Sandrock, Heinz Rühmann, Theo Lingen in drugi odlični dunajski igralci.
Predstave ob 16 in 19.15.

✠

Umrl je naš ljubljeni oče, stari oče in tast, gospod

Franc Hrovat

livarski mojster v pok.

Pogreb bo v petek, 10. t. m. ob 14. uri z žal. kapele sv. Jožefa na pokopališče k Sv. Križu.

V Ljubljani, dne 8. novembra 1944.

Rodbine: Hrovat, inž. Perko, Bučan.

Zahvala

Zahvaljujemo se za vse izraze iskrenega sočutja, ki smo jih prejeli ob težki izgubi našega predragega sina, brata, svaka in strica

Žlindra Jožeta

domobranca

kakor tudi dekletom za princesne vence, obema gg. govornikoma, domobrancem častne straže in vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti.

Ribnica, dne 23. oktobra 1944.

Žalujoči:
Žlindra Anton in Neža, starši; Anton, brat; Neža poročena Krsnič, sestra; Krsnič Janez, svak; Marica, nečakinja in ostalo sorodstvo.

ZAHVALA.

Vsem, ki ste nama v težkih dneh stali ob strani in pomagali lajšati trpljenje srčno ljubljenemu, dobremu možu in bratu, gospodu

Nograšek Andreju

vsem, ki ste kakor koli počastili njegov spomin in ga spremili na njegovi zadnji poti, naj bo tem potom izrečena najina najiskrenejša zahvala.

Sv. maša zadušnica se bo brala v petek, 10. novembra ob 7, v cerkvi Marijinega Oznanjenja.

Ljubljana, 7. novembra 1944.

OLGA NOGRAŠKOVA, žena; JOŠKO NOGRAŠEK, brat.

Für »Ljudska tiskarna« — Za Ljudsko tiskarno: Jože Kramarič — Herausgeber, Izdajatelj: Joško Krošelj — Schriftleiter: urednik: Janko Hafner

SLOVENEC
9. novembra 1944
45. ČETRTKOVA STRAN

Severin Šali, odgovorni urednik SK.

Sto knjig Slovenčeve knjižnice

Slovenčeva knjižnica je v treh letih jega delovanja med sedanjo vojno (1941—1944) poslala med slovenski narod v skoraj **milijon izvodih sto knjig:** to je gotovo **kulturni dogodek,** ki zasluži posebno pozornost slovenske javnosti. Sto knjig istega formata in v isti zbirki z zaporednimi številkami: lepa zbirka, cela knjižnica, ki si jo je lahko nabavil tudi najskromnejši slovenski ljubitelj leposlovja. Sto knjig: toliko večernic ni izdala niti Mohorjeva družba v svojih rednih izdajah, pač pa je dosegla to številko že leta 1938 **Mohorjeva knjižnica,** ki jo je Mohorjeva knjigarna izdajala izven svojih rednih knjig. Zanimivo je, da je ta Mohorjeva knjižnica kot svojo stoto knjigo izdala prav isto knjigo, kakor sedaj Slovenčeva: Jalenovo bohinjsko zgodbo »Cvetkova Cilka«, ki tedaj v obeh svojih dotedanjih izidih, predstavlja nekakšno

Janez Jalen

jubilejno izdanje. Od Jalenovega Tropa brez zvoncev do Jalenove Cvetkove Cilke: sto knjig najrazličnejših avtorjev, slovenskih in svetovnih, za na vrh še monumentalno izdanje **Levstikovega Martina Krpana** ter zraven **štiri letnike Slovenčevega koledarja,** ki notranje spada tudi k isti založbi Slovenčeve knjižnice. Lepa skladovnica slovenskega branja!

Bodoči kulturni zgodovinar bo gotovo moral poudariti za ta leta vojne od aprila 1941 do decembra 1944, da je levji delež pri ustvarjanju slovenskega literarnega branja opravila prav Slovenčeva knjižnica in sicer v takšni meri in s takšno notranjo vrednostjo, kakor v začetku niso pričakovali niti ustanovitelji sami. Čutili so samo živo potrebo po taki knjižnici in narod je to potrebo potrdil v polni meri ter segel po njej. Razvoj pa ją postavljal vedno nove naloge in rešitve, prilagoditve in izpolnitve danih zahtev, toda vedno tako, da je slovenski človek v času, ko mu je bilo duhovne utehe najbolj potrebno, našel v njej ure) svojega najlepšega oddiha od tegob in se dal potegniti pisatelju v svet lepote in ustvarjane resničnosti. Koliko bralcev bo hvaležno Slovenčevi knjižnici za te knjige, brez katerih bi preprosti ljubitelj knjig in leposlovja moral povečini stradati branja v času tako škodljivega propagiranega kulturnega molka. Slovenčeva knjižnica pa je takoj v začetku dala možnost, da si ustvari sam svojo knjižnico in sicer **poceni.**

Cenena knjiga

Knjižni trg pred vojno je bil razmeroma zelo drag. Res da smo Slovenci bili znani v svetu, da ljubimo **lepo knjigo,** lepo opremljeno in razkošno izdano, znano pa je bilo tudi, da so naše knjige zato tudi **drage.** Dočim so drugi narodi izdajali uniformirane knjige v skromnem odelu (zlasti Italijani in Francozi)) ter samo posebne izdaje v razkošju, nismo pri nas imeli poceni knjižnice, ki bi si jo nabavil lahko tudi preprosti meščan in še bolj vaščan. Mohorjeva družba je s svojo Mohorjevo knjižnico sicer mislila odpomoči tej potrebi, pa ni v celoti uspela. Ni uspel poskus »Slovenca« z izdajo cenene knjige s Pelipenkovo lepo povestjo »Ukrajina joka«. Tisk na rotacijo za leposlovne knjige ni bil najprimernejši. Šele s »Slovenčevim koledarjem za leto 1941« se je našel nov stik z bralci, ki je ustvaril podlago, s katere je izšla kot organsko nadaljevanje Slovenčeva knjižnica. Zamišljena je bila kot »uniformirana« ljudska knjižnica, katere vsak zvezek naj bi veljal 5 lir, prinašal pa naj bi predvsem ponatise iz naših dnevnikov, ki se sicer zgubljajo v listih. Koliko takih vrednot še leži po naših dnevnikih, le da so prevodi že precej zastarani. Tako je Slovenčeva knjižnica začela izhajati v času savojske zasedbe kot **ljudska knjižnica,** ki naj nudi leposlovno razvedrilo za mal denar in tako goji v času narodne preizkušnje ljubezen do slovenskega branja in do slovenske knjige. V razmerah, ki so sledile, pa se je cena morala nujno dvigati do sedanjih **15 lir,** kolikor pride ena knjiga na naročnika, kar pa spričo današnjih razmer velja še vedno za poceni. Izkazalo pa se je, da je bila želja po knjigi in branju večja, kakor so tisti, ki so Slovenčevo knjižnico zamislili kot **mesečnik,** ter so dvignili izhajanje posameznih knjig na — **trikrat mesečno,** obenem pa se je dala možnost naročnikom, naročiti se tudi samo na **dvakratno izhajanje.** In čudno: čim pogosteje je knjiga izdajala svoje knjige, tem bolj se je — boljšala **kvaliteta knjig.** Namesto ponatiskovanj iz starih dnevnikov, kar je bilo prvotno v načrtu in praksi, ter na mesto cenenih angloameriških kriminalnih povesti in avanturističnih lahkih zgodb, so v Slovenčevi knjižnici dobila mesto poleg slovenskih izvirnih del tudi dobra, svetovno znana dela, ter je danes Slovenčeva knjižnica tudi v tem pogledu na veliki višini.

Družinska knjižnica

Slovenčeva knjižnica je hotela ustvariti poceni **družinsko knjižnico,** branje, ki ne bi razkrajalo družine moralno, temveč jim nudilo tudi opore za življenje, razvedrila, pa tudi lepih leposlovnih stvaritev, ki ustrezajo tudi najvišjim umetniškim zakonom. Ni pa Slovenčeva knjižnica — **mladinska knjižnica** in zato ni vse, kar nudi, »branje za vsakega«, za otroka kakor za odrasle. Zato Slovenčeva knjižnica ravno, ker hoče tudi mlajšim v družini nuditi kaj branja, izdaja od časa do časa posebne mladinske knjige, da na ta način zajame družino v celoti. Če je začetkoma hotela nuditi »lahko zabavno čtivo«, je pozneje vidno odstopala od te težnje ter se trudila, da dá čim več — lepega čtiva, pravih leposlovnih del, ki so jih napisali naši domači kakor tudi v svetu priznani pisatelji. Zategadelj je nujno — ker hoče biti občestvena in dostopna širokim slojem — segala v svetovno književnost po take knjige, ki izhajajo iz nazora nekakšnega **idealističnega realizma,** toda izbirala je takšna dela, ki imajo v domačih književnostih priznanje, če ne celo izrednega slovesa. Nič ne dé, čeq ni dajala najnovejših leposlovnih stvaritev sveta, temveč starejša, dala pa je zato nekaj takih del, ki bi si jih že davno želeli v slovenskem prevodu. Na ta način nas je znanila z ustvaritvami — **sedemnajstih narodov!** Vidimo v tem nekakšno načrtnost, ki hoče dati razgledanost v širokost ter odpreti okno v najrazličnejše strani sveta, ne da bi pri tem zanemarjala domačo izvirno ustvarjanje. Pa kljub temu, da je osnovni umetniški slog, ki ustreza umetniškemu ukusu urednikov Slovenčeve knjižnice **domačijski realizem,** smo vendar le dobili tudi nekaj del drugačnih smeri ter naravnost modernih tokov.

Slovenčeva knjižnica - 73 pisateljev, 17 narodov

Kaj je izdala Slovenčeva knjižnica v treh letih v sto knjigah? Da navedemo samo imena avtorjev in njih dela, ne da bi se spuščalj že sedaj v oceno njih vrednosti. Slišali so se očitki, da Slovenčeva knjižnica premalo skrbi za izvirna dela *slovenskih* pisateljev, toda izdala je dobro četrtino vseh knjig — izvirnih, bodisi ponatiskov ali prvotiskov: *26 zvezkov* z dodatno bibliofilsko izdajo Levstikovega Martina Krpana z risbami Lojzeta Perka!

Kot oficielni pisatelj te založbe je veljal za vsa ta tri leta *Janez Jalen,* ki je izdal v njej šest knjig: tri ponatise in tri prvotise, je kot alfa in omega, stoječ na začetku in koncu, ob prvi in stoti knjigi! Izdaje njegovih treh planšarskih povesti: Trop brez zvoncev, Ovčar Marko in Cvetkova Cilka, kakor tudi barjanska trilogija Bobri (Sam — Rod — Vrh) so izšle v desetticočih ter so dosegle gotovo od časov Jurija Kozjaka sem največji knjižni uspeh. — Tudi srednjo — petdeseto knjigo — je imel slovenski pisatelj, mladi *Jože Dular,* ki je z Ljudmi ob Krki že pokazal, da zori v pisatelja naše Dolenjske, kakor se je takoj nato nepričakovano razvil z romanom Krka umira. Tretji letnik pa je otvoril šestdesetletnik *Ivan Pregelj* z Mlado Bredo, ki je tako prišel tudi

Ivan Matičič

na častno mesto, kakor v četrtem letniku sedemdesetletnik *Ksaver Meško.* Vmes pa so se zvrstili drugi slovenski pisatelji. *Jože Lovrenčič* je ponatisnil svojo mladinsko — Vrtčevo — povest Tonca iz lonca. Iz »Slovenca« je prišla v knjigo posmrtna povest pokojnega belokranjskega pisatelja *Matija Malešiča* V zelenem polju roža. Pesnik folklore Ljubljanskega barja, *Likovič,* je zbral svoje črtice Svetinje nad Barjem. Haloški pisatelj *Jože Krivec* se je predstavil z zbirko Dom med goricami. Pohorski pravljičar *Jože Tomašič* pa s tremi knjigami Pohorskih pravljic ter bajk in legend, *Joža Vovk* pa z originalnim Bučkom, lepo mladinsko knjigo o slovenskem vaškem navihančku. *R. Rudan* je raztegnil antične pripovedke o Argonavtih na dva zvezka ter opisal njihovo pot v naše kraje, s čimer se je dotaknil iste snovi kot Jalen v Bobrih. Pesnik *Severin Šali* je zbral lepe zbirke slovenskih narodnih pripovednih pesmi pod mičnim naslovom Peli so jih moja mati. Športnik *Drago Ulaga* je napisal lepo idealistično povest iz območja smučanja in zimskega športa, pa tudi domovinske ljubezni do doma in slovenskih gonic: Bele zvezde. *Jan Plestenjak* se je s svojo zgodbo o Herodežu izkazal za dobrega pisatelja. *Franc Knaflič* je napisal prvi zanimivi poskus slovenske avanturistične detektivke, *Slanko Lapuh* pa lovske zgodbe Črni svatje. *Ivan Matičič* je s Fantom iz Kresinja dal lep primer živo in zdrave ljudske povesti, le škoda, da z nekaterimi pomanjkljivostmi. Tem leposlovcem pa se je pridružil tudi *Miklavž Kuret* s tremi knjigami mladinskih iger in zabav pod naslovom Veselja dom, ki sicer ne spadajo strogo v okvir leposlovne zbirke, pač pa vsekakor v zbirko, ki hoče biti — *družinska* in nuditi tudi otrokom nekaj. Tako je torej pri slovenskem delu sodelovalo — *17 avtorjev s 26 zvezki,* izmed katerih — če štejemo tudi Levstikovega Krpana — je *7 ponatisov ter — 18 novih del.* Gotovo ni to znak omalovaževanja slovenskih izvirnih del, dasi bi bilo želeti, da bi jih Slovenčeva knjižnica mogla izdati še več.

Če pogledamo najprej avtorje in dela iz drugih *slovanskih* književnosti, vidimo, da imamo iz *hrvaščine* prevedenih dve deli v treh zvezkih, namreč prvi hrvatski zgodovinski roman Zlatarjevo zlato Avg. Šenoe ter enega najnovejših, veliko trilogijo Side Košutičeve Z naših njiv, ki je dobila prvo državno nagrado v NDH. — Iz *srbščine* imamo samo sodobni roman *Dušana Radića* Vas, ki je najbolj naturalistična knjiga vse zbirke. *Bolgarsko* književnost predstavlja Konstatinova klasična parodija balkanskega hohštaplerja Baja Ganje ter *Zagorčinova* moderna zgodovinska novela-legenda Ljubezen kraljičine Sofije, ki je pozneje izšla tudi v Jesihovem hrvatskem prevodu. Iz *češčine* smo dobili tri knjige Božene Němčeve, njeno Babico, ki velja za najbolj razširjeno češko knjigo, ter dve knjigi Pravljic. Poleg tega pa še Baarovega Golobčka, povest o češkem duhovniku, Vrbove Stare in mlade ter lepo povest o katoliškem zdravniku Podeželski zdravnik češkega zdravnika, slovenskega porekla po materi, dr. Skacelika. *Slovaške* avtorje predstavlja Jesensky z živahno satiro na demokracijo Demokrati. *Poljsko* literaturo zastopa najboljša poljska ljudska povest M. Rodziewiczovne Hrast (Dewajtis) ter Ossendowskega svoj čas svetovno znani potopis skozi Azijo Ljudje, živali in bogovi. *Rusko* klasično literaturo predstavljata Gogolj s svojimi Ukrajinskimi povestmi ter izraziti Rus Ljeskov z Začaranim romarjem. Vseh avtorjev iz *šestih* ostalih slovanskih književnosti je *13,* ki so predstavljeni s *16* knjigami.

S skoraj prav tolikimi zvezki kot iz vseh slovanskih književnosti skupaj je bilo odločenih za dela iz *nemške literature:* 14 zvezkov, ki predstavljajo 9 avtorjev. Tu sta predvsem Švicarja: Federer z dvema deloma v treh zvezkih, Pilatus in Ljudje z gore, ter Heer s svojo sočno ljudsko domačijsko povestjo Berninski kralj. Prvenstvo nosi avstrijska zgodovinska pisateljica Handel Mazzetti s svojo ogromno trilogijo, ki v slovenskem prevodu zavzema skoraj 800 strani: Stefana. Iz nemške književnosti smo dobili v krasnem prevodu koroško povest Vieserjeve Podkrnoški gospod, odlično moderno katoliško delo Le Fortove Veronikin prt, lepo zgodovinsko povest iz časa Friderika Velikega Baron Trenk, ki jo je spisal Bruno Frank, klasični renesančni noveli Nobelovega nagrajenca Heyseja Steklar iz Murana, šlezijsko povest Pavla Kellerja Moj jaz na oddihu in Metzgerjev mladinski potopis Monika roman na Madagaskar.

Izmed drugih germanskih in nordijskih književnosti imamo v Slovenčevi knjižnici naslednje avtorje in dela: iz *flamščine* Claesov prisrčni opis Pokojnega župnika Kampensa, moderno impresionistično in sočno idilo. Iz **švedske** književnosti smo dobili klasične novele Selme Lagerlöfove — Nobelove nagrajenke — Dekle iz Močevja, iz **norveške** pa Bjernsonov biserček Dekle iz Prisoj ter Petersonov opis Rima iz časa Marka Avrelija — Opankarska ulica. To so štirje avtorji s štirimi knjigami V to skupino lahko štejemo še *finsko* pisateljico Aino Kallasovo Maščevanje svete reke, ki spada med najmočnejše avtorje moderne finske književnosti.

Prej kot preidem na angloamerikanska dela, naj označim knjige iz *romanskih* literatur. Tu je ameriški *Španec* Hugo Wast s svojim protižidovskim romanom Zlato večnega Juda, ki spada med najzanimivejša dela v tej zbirki. Iz *francoščine* nam je Slovenčeva knjižnica dala 5 avtorjev z 8 deli, kajti sam član Akademije Bordeaux je predstavljen s tremi odličnimi knjigami: Srce in kri, Raymonda in Rodbina Roquevillardov. Drugi akademik Bazin z Osamljeno, pretresljivo zgodbo iz laizirane Francije. Panteistični vitalist Giono se predstavlja z dvema delima: Žetev in Hrib, polnima poezije, pa tudi — komaj zakritega panteističnega nadiha. Avanturistični pisatelj P. Benoit pa nas vodi v revolucionarno Irsko s povestjo Veliki jez. Zanimiva je reportaža iz ameriške Kanade Roquettov Veliki beli molk. Iz *italijanščine* smo dobili več del, kakor bi se nadejali — 7 avtorjev z 8 zvezki! — toda — na srečo — še najboljša dela iz neizrazitega italijanskega pripovedništva. Tu je klasični Pelicco s šolsko obveznim branjem o trpljenju karbonarjev Moje ječe, ki pa so ga pri nas takoj po izidu zaplenili. Potem Nobelova nagrajenka G. Deledda z Marianno Sirco, povestjo velike razbojniške ljubezni. Prav tako znani T. Grossi z dvodelnim romanom Knez Marko, ki je v malem kopija Manzonijevih Zaročencev. Lepa, toda za izbrance, je Fogazzarova pesem o Pesnikovi ljubezni. Svojstven je Perrijev svetopisemski roman Neznani učenec, živahna Nicodemijeva pripovedna obdelava njegove odrske zgodbe Postružka, slabša pa avtobiografska povest slepega pisatelja Salvaneschija Sonce v senci, ki pa ima zato veliko moralno silo in življenjsko moč.

Preostane nam *še angloamerikanska književnost* (13 avtorjev z 19 zvezki!), iz katerih je največ prevedenih slabših stvari, tistih lahko zabavnih kriminalnih zgodb, ki jih je Slovenčeva knjižnica kopičila zlasti v prvem letniku in so bile večinoma ponatisi iz časopisov. To so časopisni šlagerji kakor Mož, ki je oropal mesto (Elvestad), Zametne copate (Biggers) in Skrivnost dr. Fu Mančuja (Vax Rohmer). Boljši so že Wrenovi Trije bratje ali Slepec (Ferguson), sočna pa živahna, na pol avanturistična, a zelo romantično zapletena zgodba Lorna Doone (Blackmoore). Leti nadih imajo tudi amerikanski Jezdeci škrlatne kadulje (Zane Grey). Pristni angleški roman Dickensonovega sloga so Hayeva Pota in zapreke, pa tudi lepa in za mladino primerna povest o dečku Brez doma (Malot). Jack London opisuje avanturo Pustolovke na ameriških otokih, Corwood pa v dveh knjigah avanture psa Bliska, podivjanega ovčjaka ter lov na roparja v povesti Ogenj divja, s katerima nas uvaja v življenje severne Kanade. Najbolj zgodovinska povest, toda polna sentimenta, pa je Orczyjeve dvodelni roman Ljubezen, ki rešuje. Povesti iz angloamerikanskega književnega sveta so torej po večini izrazito svojske, največ pustolovsko zapletene, včasih naravnost detektivske in kriminalistične, včasih pa globoko psihološko maskirane, ter le redko resnično pripovedne. In prav te zadnje predstavljajo — poleg lahkotnih kriminalističnih — slabše knjige Slovenčeve knjižnice, mislim tu Haggardovo Družino v ledeni dobi. Pa tudi njegovi nekdaj pri nas tako brani in čislani povesti Roža sveta in Dekle z biseri sta se že preživeli, ter bi komaj zaslužili ponatis.

•

Tako sem samo opisal knjige teh treh letnikov in mimogrede že dal nekaj oznak, kajti — nimam prostora, da bi izčrpneje označil vrednote posameznih izborov (ne da bi se še celo spuščal v vrednotenje prevodov). Že samo iz tega skromnega pregleda vidimo, da je izšlo v Slovenčevi knjižnici nekaj izvirnih pomembnih del (Jalen, Pregelj, Matičič, Plestenjak, Dular, Krivec itd.), prevedenih pa nekaj naravnost svetovno znanih umetnin. Sem moramo šteti Björnsonovo Dekle s Prisoj, Whasta Zlato večnega žida, dela francoskih akademikov Bordeauxa in Bazina, Nobelovih nagrajencev Heyseja, Deledde in Lagerlöfove, dalje Mazzettijeve in Le Fortove, Claesa in Fogazzara, Grossija in Vieserjeve, Kallasove in Gionoja, Heera in Franka, pa še tudi dela slovanskih pisateljev, kakor so Gogolj in Ljeskov, Němcova in Rodziewiczovna, Senoa, Košutič in Radić, pa Skacelik in Baar ter Jesensky... to so avtorji in dela, s katerimi naj se seznani vsak izobraženec, ne samo preprosto ljudstvo. Tako Slovenčeva knjižnica po svoji izberi dobiva vlogo dobrega informatorja o svetovni književnosti, nam nudi tudi klasična dela ter tako občutno dviga nivo ljudskega branja. Ob njenem tihem jubileju moremo Slovenčevi knjižnici za njeno delo, tako pomembno v kulturno družabnem kakor tudi literarno informacijskem pogledu, samo iskreno čestitati ter ji želeti čim smotrnejšega vodstva in vztrajanja v smeri, ki jo je po začetnem iskanju srečno našla v sedanji obleki zrelega, a zdravega čtiva iz domačih in tujih književnih logov.

td.

Vrtna in hišna vrata morajo biti med alarmom odprta!

»Kärntner Zeitung« opozarja: Kadar je v kakem kraju letalski alarm, morajo biti vrtna in hišna vrata odprta, da se morejo ljudje s ceste zateči v zaklonišče ali sicer pod streho. Saj je včasih le sekundo časa dovolj, da prideš prepozno v zaklonišče. Kdor bi podnevi ali ponoči imel ob alarmu zaprta vrtna ali hišna vrata, bi s tem lahko povzročil nesrečo svojih bližnjih.

Kaj spada k prtljagi za v zaklonišče?

Zakloniščna prtljaga bodi zmeraj pri rokah. Prtljaga naj vsebuje: perilo, nekaj oblačil, čevlje, nogavice, robce, volneno pletenino, milo, brisalko, zobno krtačico, glavnik, krožnik, kozarec, brašno, pijačo, vžigalice, volneno odejo, nekaj denarja, dragocenosti, hranilne knjižice, zavarovalno polico, družinske listine, živilske nakaznice. Kovčeg ali nahrbtnik s to vsebino mora imeti zunaj in znotraj ime in naslov lastnika (lastnice). Kar se vsak dan potrebuje, naj bo na vrhu. Za v zaklonišče se je treba toplo in trpežno obleči. Dobro je, če imaš plinsko masko, dalje vato za v ušesa zaradi zračnega pritiska, in pa kos mila kot prvo, najbolj učinkovito sredstvo proti brizgom fosforja. Milo mora imeti vsak v svoji zakloniščni prtljagi.

ŠE DANES
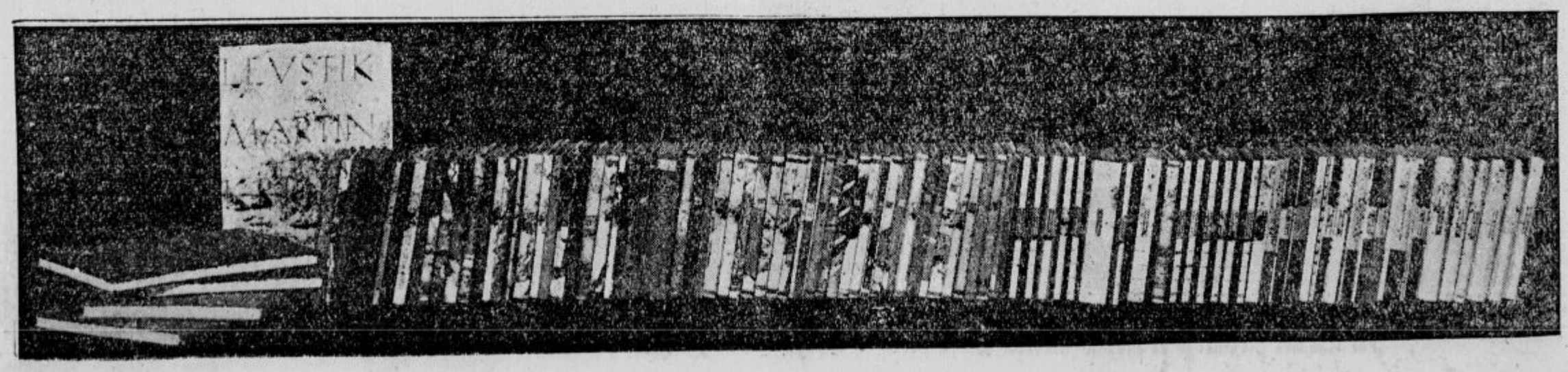
se naročite na II. letnik »Svetovih« - poljudnoznanstvenih knjig! »Svetov« I. letnik je žel splošno pozornost in si je v svojem prvem ciklu 12 izbranih knjig pridobil številne bralce! Postanite tudi vi stalen »Svetov« naročnik!